

Lubuskie
Warte zachodu

ROPS
Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej
w Zielonej Górze

Spółecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne

- podręcznik stosowania

opracowała Marta Jankowiak-Romanowska

**Fundusze
Europejskie**
Program Regionalny

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne

- podręcznik stosowania

---

opracowała Marta Jankowiak-Romanowska

Spis treści:

Wprowadzenie	3
Spis aktów prawnych oraz oznaczenie zastosowanych skrótów:	4
Podstawy prawne zamówień publicznych	6
Zamówienia publiczne	7
Zakres podmiotowy i przedmiotowy stosowania ustawy Pzp.....	8
Zakres podmiotowy	8
Zakres przedmiotowy	11
Główne zasady zamówień publicznych	12
Tryby udzielania zamówień publicznych.....	14
Podstawy prawne zamówień społecznie odpowiedzialnych	20
Zamówienia społeczne w dyrektywach unijnych.....	20
Zamówienia społeczne w ustawie Prawo zamówień publicznych	22
Podstawowe klauzule społeczne	23
Inne aspekty społeczne w zamówieniach publicznych	33
Korzyści ze stosowania klauzul społecznych	46
Przeszkody w stosowaniu klauzul społecznych.....	47
Przeprowadzenie postępowania z klauzulami społecznymi	48
Przykłady zapisów dotyczących stosowania klauzul społecznych	51
Klauzula zastrzeżona z art. 22 ust. 2 ustawy pzp.....	51
Klauzula zatrudnieniowa, art. 29 ust. 4 ustawy pzp.....	56
Klauzule społeczne w kryteriach oceny ofert.....	58
Aspekty społeczne, art. 22 ust. 3a ustawy pzp.....	59
Załącznik nr 1 Wzór Zarządzenia.....	68
Załącznik nr 2 Załącznik nr XIV do dyrektywy 2014/24/UE	74
Załącznik nr 3 Załącznik nr XVII do dyrektywy 2014/25/UE.....	76
Przydatne strony internetowe.....	78
Główne obszary działalności podmiotów ekonomii społecznej województwa lubuskiego	78

Wprowadzenie

Klauzule społeczne, choć istotne z punktu widzenia interesu społecznego, nie odgrywały do tej pory znaczącej roli w procesie dokonywania zakupów przez jednostki sektora finansów publicznych. Nadal zbyt wolno zmienia się podejście zamawiających do zamówień społecznie odpowiedzialnych. Wprawdzie coraz częściej sięgają oni po różnego rodzaju mechanizmy, które mają na celu wsparcie podmiotów ekonomii społecznej, a co za tym idzie grup defaworyzowanych, jednak w odniesieniu do wszystkich zamówień udzielanych w ciągu roku, poziom zastosowania klauzul społecznych nie jest zadowalający.

Niniejsza publikacja ma na celu przybliżenie zamawiającym tematyki zamówień społecznie odpowiedzialnych oraz zachęcenie do stosowania klauzul społecznych w procesie dokonywania zakupów przez jednostki sektora publicznego.

Przedmiotowe opracowanie ma za zadanie przeprowadzić zamawiających przez proces dokonywania zakupów przy jednoczesnym wykorzystaniu klauzul społecznych.

W Podręczniku został położony nacisk na stronę praktyczną stosowania klauzul społecznych poprzez opracowanie wzorów dokumentów, które mogą zostać wykorzystane przez zamawiających. Opracowane wzory dokumentów wykorzystują dostępne w systemie zamówień publicznych klauzule społeczne.

Publikacja została przygotowana w ramach projektu współfinansowanego ze środków UE, Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach RPO Lubuskie 2020 pn. *Efekt Synergii – koordynacja lubuskiej ekonomii społecznej* prowadzonego przez Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze

Stan prawny na dzień 5 stycznia 2018 r.

Radca prawny
Marta Jankowiak-Romanowska

Spis aktów prawnych oraz oznaczenie zastosowanych skrótów:

1. Ustawa z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1579 z późn. zm.) – zwana dalej ustawą pzp.
2. Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy - Prawo zamówień publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1020 z późn. zm.) – zwana dalej nowelizacją ustawy pzp z 22 czerwca 2016 r.
3. Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie rodzajów dokumentów, jakich może żądać zamawiający od wykonawcy w postępowaniu o udzielenie zamówienia (Dz.U. poz. 1126).
4. Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 22 grudnia 2017 r. w sprawie kwot wartości zamówień oraz konkursów, od których jest uzależniony obowiązek przekazywania ogłoszeń Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej (Dz.U. poz. 2479).
5. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie średniego kursu złotego w stosunku do euro stanowiącego podstawę przeliczania wartości zamówień publicznych (Dz.U. poz. 2477).
6. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 września 2017 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2018 r. (Dz.U. poz. 1747).
7. Ustawa z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 2077).
8. Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1311 z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r., poz. 459 z późn. zm.) – zwana dalej Kodeksem cywilnym.
10. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r., poz. 1822 z późn. zm.) – zwana dalej Kodeksem postępowania cywilnego.
11. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2016 r., poz. 2046 z późn. zm.).
12. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2017 r., poz. 1065 z późn. zm.).
13. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2016 r., poz. 1828).
14. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2006 r., Nr 94, poz. 651 z późn. zm.).
15. Wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020 z 19 lipca 2017 r.
16. Dyrektywa 2014/24/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE (Dz. Urz. L 94 z 28 marca 2014 r.) – zwana dalej dyrektywą klasyczną lub Dyrektywą 2014/24/UE.
17. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych, uchylająca dyrektywę 2004/17/WE (Dz. Urz. L 94 z 28 marca 2014 r.) – zwana dalej dyrektywą sektorową lub Dyrektywą 2014/25/UE.

18. Rozporządzenie (WE) Nr 2195/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 listopada 2002 r. w sprawie Wspólnego Słownika Zamówień (CPV) (Dz. Urz. WE L 340, z późn. zm.) – zwane dalej słownikiem CPV.
19. Konwencja Narodów Zjednoczonych sporządzona 13 grudnia 2006 r. w Nowym Jorku, o prawach osób niepełnosprawnych, ratyfikowana przez Polskę 25 października 2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 1169).

Podstawy prawne zamówień publicznych

Podstawowym aktem prawnym regulującym funkcjonowanie systemu zamówień publicznych w Polsce jest ustawa Prawo zamówień publicznych, a także szereg przepisów wykonawczych wydanych na podstawie ww. ustawy. Przepisy wykonawcze określają m.in. progi stosowania ustawy (kwoty wartości zamówień oraz konkursów, od których jest uzależniony obowiązek przekazywania ogłoszeń Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej), rodzaje dokumentów, jakich może żądać zamawiający od wykonawcy w postępowaniu o udzielenie zamówienia, średni kurs złotego w stosunku do euro stanowiący podstawę przeliczania wartości zamówień publicznych.

Do zamówień publicznych zastosowanie znajdują również przepisy Kodeksu cywilnego oraz Kodeksu postępowania cywilnego, do których odsyła ustawa pzp.

Ważnym elementem całego systemu zamówień publicznych jest również ustawa o finansach publicznych, która określa m.in. zasady gospodarowania środkami publicznymi zasady funkcjonowania jednostek sektora finansów publicznych, a także ustawa o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, która określa zasady i zakres odpowiedzialności za jej naruszenie, organy właściwe oraz postępowanie w sprawach o naruszenie dyscypliny finansów publicznych.

Bardzo istotnym elementem systemu zamówień publicznych są również dyrektywy unijne, które zostały implementowane do polskiego systemu prawnego, obszerną zmianą ustawy Prawo zamówień publicznych dokonaną w 2016 r.:

- Dyrektywa 2014/24/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE,
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych, uchylająca dyrektywę 2004/17/WE.

Dyrektywy wprowadzają szereg rozwiązań, których podstawowym celem jest uproszczenie i przyspieszenie procesu udzielenia zamówienia publicznego. Jednocześnie przedmiotowe dyrektywy harmonizują rynek zamówień publicznych przez zobowiązanie krajów członkowskich UE do przyjęcia przepisów dotyczących procedur udzielania zamówień przez instytucje zamawiające w odniesieniu do zamówień publicznych oraz konkursów, których wartość szacunkowa przekracza tzw. kwoty progowe (określone w Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów w sprawie kwot wartości zamówień oraz konkursów, od których jest uzależniony obowiązek przekazywania ogłoszeń Urzędowi Publikacji Unii Europejskiej).

Tym samym zamówienia publiczne w krajach UE powyżej tzw. kwot progowych, co do zasady, udzielane są na takich samych zasadach.

Zamówienia publiczne

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie pzp zamówieniem publicznym są umowy odpłatne zawierane między zamawiającym a wykonawcą, których przedmiotem są usługi, dostawy lub roboty budowlane.

Ustawa Prawo zamówień publicznych reguluje kwestie związane z wydatkowaniem środków publicznych w niżej wskazanym zakresie:

- określa zasady udzielania zamówień publicznych,
- określa zasady ogłaszania zamówień publicznych,
- tryby udzielania zamówień,
- zasady wyboru oferty najkorzystniejszej,
- zasady dokumentowania postępowań,
- zasady zawierania umów w sprawie zamówień publicznych,
- środki ochrony prawnej,
- kontrolę udzielania zamówień publicznych,
- organy właściwe w sprawach uregulowanych w ustawie.

Zakres podmiotowy i przedmiotowy stosowania ustawy Pzp

Zakres podmiotowy

Do stosowania ustawy pzp zobowiązani są zamawiający. Zgodnie z definicją zawartą w ustawie pzp, zamawiającym jest osoba fizyczna, osoba prawna albo jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej obowiązana do stosowania ustawy.

W art. 3 ustawy pzp szczegółowo określono podmioty zobowiązane do stosowania ustawy pzp.

Są to następujące podmioty:

- 1) jednostki sektora finansów publicznych w rozumieniu przepisów o finansach publicznych;
- 2) inne, niż określone w pkt 1, państwowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej;
- 3) inne, niż określone w pkt 1, osoby prawne, utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli podmioty, o których mowa w tym przepisie oraz w pkt 1 i 2, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot:
  - a) finansują je w ponad 50% lub
  - b) posiadają ponad połowę udziałów albo akcji, lub
  - c) sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub
  - d) mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego- o ile osoba prawna nie działa w zwykłych warunkach rynkowych, jej celem nie jest wypracowanie zysku i nie ponosi strat wynikających z prowadzenia działalności;
- 3a) związki podmiotów, o których mowa w pkt 1 i 2, lub podmiotów, o których mowa w pkt 3;
- 4) inne niż określone w pkt 1-3a podmioty, jeżeli zamówienie jest udzielane w celu wykonywania jednego z rodzajów działalności, o której mowa w art. 132, a działalność ta jest wykonywana na podstawie praw szczególnych lub wyłącznych albo jeżeli podmioty, o których mowa w pkt 1-3a, pojedynczo lub wspólnie, bezpośrednio lub pośrednio przez inny podmiot wywierają na nie dominujący wpływ, w szczególności:
  - a) posiadają ponad połowę udziałów albo akcji lub,
  - b) posiadają ponad połowę głosów wynikających z udziałów albo akcji, lub
  - c) mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego;
- 5) inne niż określone w pkt 1-4 podmioty, jeżeli zachodzą następujące okoliczności:
  - a) ponad 50% wartości udzielanego przez nie zamówienia jest finansowane ze środków publicznych lub przez podmioty, o których mowa w pkt 1-3a,
  - b) wartość zamówienia jest równa lub przekracza kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8,
  - c) przedmiotem zamówienia są roboty budowlane w zakresie inżynierii lądowej lub wodnej określone w załączniku II do dyrektywy 2014/24/UE, budowy szpitali, obiektów sportowych, rekreacyjnych lub wypoczynkowych, budynków szkolnych, budynków szkół wyższych lub budynków wykorzystywanych przez administrację publiczną lub usługi związane z takimi robotami budowlanymi.

Wyjaśniając powyższy przepis należy wskazać, iż do stosowania ustawy pzp zobowiązane są niżej wymienione kategorie podmiotów:

Pierwsza kategoria to jednostki sektora finansów publicznych. Zgodnie z art. 9 ustawy o finansach publicznych, sektor finansów publicznych tworzą:

- 1) organy władzy publicznej, w tym organy administracji rządowej, organy kontroli państwowej i ochrony prawa oraz sądy i trybunały;
- 2) jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki;
- 2a) związki metropolitalne;
- 3) jednostki budżetowe;
- 4) samorządowe zakłady budżetowe;
- 5) agencje wykonawcze;
- 6) instytucje gospodarki budżetowej;
- 7) państwowe fundusze celowe;
- 8) Zakład Ubezpieczeń Społecznych i zarządzane przez niego fundusze oraz Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i fundusze zarządzane przez Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego;
- 9) Narodowy Fundusz Zdrowia;
- 10) samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej;
- 11) uczelnie publiczne;
- 12) Polska Akademia Nauk i tworzone przez nią jednostki organizacyjne;
- 13) państwowe i samorządowe instytucje kultury;
- 14) inne państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorstw, instytutów badawczych, banków i spółek prawa handlowego.

Są to zatem Sejm i Senat, Rada Ministrów, która składa się z Prezesa RM i ministrów, organy kontroli państwowej i ochrony prawa do których zaliczamy m.in.: Najwyższą Izbę Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, regionalne izby obrachunkowe, Rzecznika Praw Dziecka, Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, Krajowe Biuro Wyborcze, Instytut Pamięci Narodowej, jednostki prokuratury, jednostki organizacyjne Policji, Żandarmerię Wojskową, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencję Wywiadu, Straż Graniczną, Centralne Biuro Antykorupcyjne; sądy i trybunały, gminy, powiaty i województwa, związki metropolitalne, związki międzygminne, jednostki budżetowe, samorządowe zakłady budżetowe, ZUS, KRUS, NFZ, samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej, uczelnie publiczne, Polską Akademię Nauk, instytucje kultury, państwowe i samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych ustaw.

Druga kategoria obejmuje inne niż w kategorii pierwszej państwowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. Będzie to Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe.

Trzecią kategorię podmiotów zobowiązanych do stosowania ustawy pzp stanowią podmioty prawa publicznego. Są to osoby prawne utworzone w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym, niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli jednostki sektora finansów publicznych lub nieposiadające osobowości prawnej państwowe jednostki organizacyjne, pojedynczo lub wspólnie, finansują je w ponad 50%, posiadają ponad

połowę udziałów albo akcji, sprawują nadzór nad organem zarządzającym lub mianowały ponad połowę składu organu nadzorczego lub zarządzającego¹. Przykładami podmiotów, które będą uznane za podmioty prawa publicznego będą Poczta Polska, Polskie Koleje Państwowe - Przewozy Regionalne, Telewizja Polska S.A., Polskie Radio S.A., komunalne towarzystwa budownictwa społecznego i wiele innych.

Czwartą kategorię stanowią związki podmiotów złożonych z jednostek państwowych, samorządowych lub podmiotów prawa publicznego.

Piątą kategorię podmiotów zobowiązanych do stosowania ustawy pzp są podmioty (zarówno niepubliczne), jeżeli udzielają zamówień w celu wykonywania określonej działalności. Są to tzw. zamawiający sektorowi. Zatem to przedmiot zamówienia będzie determinował obowiązek stosowania ustawy pzp przez ww. podmioty. Działalnością sektorową jest:

- 1) wydobywanie ropy naftowej lub gazu i ich naturalnych pochodnych oraz poszukiwanie lub wydobywanie węgla brunatnego, węgla kamiennego lub innych paliw stałych;
- 2) zarządzanie lotniskami, portami morskimi lub śródlądowymi oraz ich udostępnianie przewoźnikom powietrznym, morskim i śródlądowym;
- 3) tworzenie sieci przeznaczonych do świadczenia publicznych usług związanych z produkcją, przesyłaniem lub dystrybucją energii elektrycznej, gazu lub ciepła lub dostarczania energii elektrycznej, gazu albo ciepła do takich sieci lub kierowania takimi sieciami;
- 4) tworzenie sieci przeznaczonych do świadczenia publicznych usług związanych z produkcją lub dystrybucją wody pitnej lub dostarczanie wody pitnej do takich sieci lub kierowanie takimi sieciami;
- 5) obsługa sieci świadczących publiczne usługi w zakresie transportu kolejowego, tramwajowego, trolejbusowego, kolejną linową lub przy użyciu systemów automatycznych;
- 6) obsługa sieci świadczących publiczne usługi w zakresie transportu autobusowego;
- 7) usługa przyjmowania, sortowania, przemieszczania lub doręczania przesyłek pocztowych.

Dodatkową przesłanką zobowiązującą podmiot do stosowania ustawy pzp jest wykonywanie działalności sektorowej na podstawie praw szczególnych wyłącznych. Podmiot, który nie wykonuje działalności sektorowej może być uznany za zobowiązany do stosowania ustawy pzp, gdy dominujący wpływ mają na niego podmioty sektora finansów publicznych, inne państwowe jednostki organizacyjne albo niektóre osoby prawne, utworzone w celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym².

Szóstą kategorię podmiotów zobowiązanych do stosowania ustawy pzp stanowią podmioty inne niż wskazane powyżej, pod warunkiem łącznego (jednoczesnego) spełnienia trzech przesłanek tj. ponad 50% wartości udzielanego przez nie zamówienia jest finansowane ze środków publicznych lub przez podmioty, o których mowa w art. 3 pkt 1-3a ustawy pzp, wartość zamówienia jest równa lub przekracza kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8, przedmiotem zamówienia są roboty budowlane w zakresie inżynierii lądowej lub wodnej określone w załączniku II do dyrektywy 2014/24/UE, budowy szpitali, obiektów sportowych, rekreacyjnych lub wypoczynkowych, budynków szkolnych, budynków

---

¹ Dzierżanowski Włodzimierz, Jerzykowski Jarosław, Stachowiak Małgorzata, Prawo zamówień publicznych. Komentarz. Wyd. VII, Warszawa 2018.

² J. Pieróg, Prawo zamówień publicznych. Komentarz. Wyd. 14, Warszawa 2017.

szkół wyższych lub budynków wykorzystywanych przez administrację publiczną lub usługi związane z takimi robotami budowlanymi. Wskazany załącznik zawiera wyszczególnienie robót budowlanych w zakresie inżynierii lądowej i wodnej z podziałami na grupy i klasy wraz z komentarzem (grupa 45.2 obejmująca m. in. budowę dróg wodnych, portów i obiektów nadrzecznych, przystani jachtowych (marin), śluz, zapór wodnych i kanałów, pogłębianie, prace podwodne, budowę mostów, wiaduktów, tuneli i przejść podziemnych, budowę rurociągów, linii komunikacyjnych i elektroenergetycznych, rurociągów miejskich oraz miejskich linii komunikacyjnych i elektroenergetycznych, pomocniczych obiektów miejskich).

Zakres przedmiotowy

Ustawa pzp określa zasady i tryb udzielania zamówień publicznych, środki ochrony prawnej, kontrolę udzielania zamówień publicznych oraz organy właściwe w sprawach uregulowanych w ustawie.

Zamówienia publiczne to umowy odpłatne zawierane między zamawiającym a wykonawcą, których przedmiotem są usługi, dostawy lub roboty budowlane. Istotnym elementem zamówień publicznych jest odpłatność umowy.

Ustawę pzp stosuje się, jeżeli wartość przedmiotu zamówienia przekracza równowartość kwoty 30 000 euro. Kurs euro określa Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie średniego kursu złotego w stosunku do euro stanowiącego podstawę przeliczania wartości zamówień publicznych i wynosi ono obecnie 4,3117 zł. Zatem obecnie jest to kwota 129 351,00 zł.

Główne zasady zamówień publicznych

Zasady udzielania zamówień publicznych zostały zawarte w rozdziale 2 ustawy pzp.

W Prawie zamówień publicznych można wyróżnić następujące główne zasady:

- 1) zasada równego traktowania – wskazana w art. 7 ust. 1 zobowiązuje zamawiającego do równego traktowania wszystkich wykonawców w trakcie przygotowywania i prowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego;
- 2) zasada uczciwej konkurencji – także zawarta w art. 7 ust. 1, który nakazuje zamawiającemu prowadzenie postępowania w sposób zapewniający zachowanie uczciwej konkurencji; zasada ta jest dopełniona przepisami odnoszącymi się do określenia przedmiotu zamówienia;
- 3) zasada proporcjonalności – zawarta w art. 7 ust. 1; z orzecznictwa Krajowej Izby Odwoławczej wynika, że „zasada proporcjonalności to zachowanie adekwatne do danej sytuacji, tym samym musi być ono właściwe w okolicznościach danej sprawy, co oznacza, że podejmowane działania muszą odpowiadać założonym celom³”. Przedmiotowa zasada oznacza zatem, iż działania podejmowane przez zamawiającego muszą być adekwatne do celu, jaki chce osiągnąć zamawiający udzielając zamówienia publicznego;
- 4) zasada przejrzystości – zawarta w art. 7 ust. 1, ma na celu zapewnienie wykonawcom dostępu do dokumentów niezbędnych do przygotowania oferty;
- 5) zasada bezstronności i obiektywizmu – zawarta w art. 7 ust. 2 ustawy pzp oznacza, iż osoby prowadzące postępowanie w imieniu zamawiającego zobowiązane są do zachowania bezstronności i obiektywizmu względem wszystkich wykonawców biorących udział w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego;
- 6) zasada jawności – zawarta w art. 8 ust. 1 ustawy pzp oznacza, iż prowadzone przez zamawiającego postępowania jest jawne, a wykonawcy mają dostęp do dokumentów postępowania (z pewnymi wyjątkami, jak części oferty objęte tajemnicą przedsiębiorstwa). Zasada ta zobowiązuje zamawiającego do informowania wykonawców o podejmowanych w toku postępowania czynnościach, np. o wyborze oferty najkorzystniejszej, wykluczeniu wykonawców;
- 7) zasada pisemności – ujęta w art. 9 ust. 1 ustawy pzp zobowiązuje zamawiającego do prowadzenia postępowania w formie pisemnej, czyli sporządzania dokumentów w formie pisemnej, zawarcia umowy z wykonawcą w tej formie (art. 139 ust. 2 ustawy pzp), jak również wykonawców, którzy wszelkie oświadczenia i wnioski składają w formie pisemnej. Oferta i wniosek wykonawcy o dopuszczenie do udziału w postępowaniu wykonawcy również składane są w formie pisemnej (art. 18 pkt 4 nowelizacji ustawy pzp z 22 czerwca 2016 r.). Zgodnie z art. 78 § 1 kodeksu cywilnego do zachowania formy pisemnej wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli. W związku jednak z rozwojem technologii, przedmiotowa zasada jest wypierana i zastępowana innymi, szybkimi formami porozumiewania się;
- 8) zasada prymatu trybu przetargowego – zawarta w art. 10 ustawy pzp określa, iż podstawowym trybem udzielenia zamówienia publicznego jest tryb przetargu

---

³ Wyrok KIO z 14 marca 2017 r., sygn. KIO 371/17.

nieograniczonego i tryb przetargu ograniczonego, co oznacza, że tryby te mogą być zastosowane w każdym przypadku, niezależnie od okoliczności prawnych i faktycznych.

Poza wskazanymi podstawowymi zasadami Prawa zamówień publicznych, w prowadzonym postępowaniu o udzielenie zamówienia obowiązuje jeszcze szereg innych reguł, których należy przestrzegać, aby postępowania zostało poprawnie przeprowadzone. Będą to zasady wynikające z dyrektyw odnoszących się do zamówień publicznych, jak i dalszych przepisów ustawy pzp.

Tryby udzielania zamówień publicznych

Ustawa pzp przewiduje szereg trybów, za pomocą których podmioty zobowiązane do stosowania ustawy pzp wydają środki publiczne.

Do podstawowych trybów, a zarazem najczęściej stosowanych należą:

Przetarg nieograniczony to tryb udzielenia zamówienia, w którym w odpowiedzi na publiczne ogłoszenie o zamówieniu oferty mogą składać wszyscy zainteresowani wykonawcy. Zamawiający wszczynają postępowanie w trybie przetargu nieograniczonego, zamieszczając ogłoszenie o zamówieniu w miejscu publicznie dostępnym w swojej siedzibie oraz na stronie internetowej. Ogłoszenie o zamówieniu zamieszczane jest - w zależności od wartości - w Biuletynie Zamówień Publicznych (jeżeli wartość zamówienia jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy pzp) lub w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej (jeżeli wartość zamówienia jest równa lub przekracza kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy pzp). Na stronie internetowej zamawiający zamieszcza Specyfikację Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ) wraz z innymi dokumentami niezbędnymi do przeprowadzenia postępowania. W odpowiedzi na ww. ogłoszenie wykonawcy składają oferty, które następnie są oceniane przez zamawiającego.

Przetarg ograniczony to dwuetapowy tryb udzielenia zamówienia, w którym, w odpowiedzi na publiczne ogłoszenie o zamówieniu, wykonawcy składają wnioski o dopuszczenie do udziału w przetargu, a następnie, po weryfikacji ww. wniosków, oferty mogą składać wyłącznie wykonawcy zaproszeni do składania ofert.

Poza podstawowymi trybami ustawa przewiduje inne tryby udzielania zamówień publicznych. Są to:

Negocjacje z ogłoszeniem to tryb udzielenia zamówienia, w którym, po publicznym ogłoszeniu o zamówieniu, zamawiający zaprasza wykonawców dopuszczonych do udziału w postępowaniu do składania ofert wstępnych, prowadzi z nimi negocjacje, a następnie zaprasza ich do składania ofert. Tryb ten może być stosowany wyłącznie w przypadku zaistnienia przesłanek wskazanych w art. 55 ustawy pzp.

Dialog konkurencyjny to tryb udzielenia zamówienia, w którym po publicznym ogłoszeniu o zamówieniu zamawiający prowadzi z wybranymi przez siebie wykonawcami dialog, a następnie zaprasza ich do składania ofert. Dialog prowadzi do momentu, gdy jest w stanie określić, w wyniku porównania rozwiązań proponowanych przez wykonawców, jeżeli jest to konieczne, rozwiązania lub rozwiązania najbardziej spełniające jego potrzeby. O zakończeniu dialogu zamawiający niezwłocznie informuje uczestniczących w nim wykonawców, następnie zaprasza ich do składania ofert. Tryb ten może być stosowany wyłącznie w przypadku zaistnienia przesłanek wskazanych w art. 55 ust. 1 ustawy pzp.

Negocjacje bez ogłoszenia to tryb udzielenia zamówienia, w którym zamawiający negocjuje warunki umowy w sprawie zamówienia publicznego z wybranymi przez siebie wykonawcami,

a następnie zaprasza ich do składania ofert. Tryb ten może być stosowany wyłącznie w przypadku zaistnienia przesłanek wskazanych w art. 62 ustawy pzp.

Zamówienie z wolnej ręki to tryb udzielenia zamówienia, w którym zamawiający udziela zamówienia po negocjacjach tylko z jednym wykonawcą. Tryb ten może być stosowany wyłącznie w przypadku zaistnienia przesłanek wskazanych w art. 67 ustawy pzp.

Zapytanie o cenę to tryb udzielenia zamówienia, w którym zamawiający kieruje pytanie o cenę do wybranych przez siebie wykonawców (nie mniej niż 5) i zaprasza ich do składania ofert. Zamawiający może udzielić zamówienia w trybie zapytania o cenę, jeżeli przedmiotem zamówienia są dostawy lub usługi powszechnie dostępne o ustalonych standardach jakościowych, a wartość zamówienia jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8.

Partnerstwo innowacyjne to tryb udzielenia zamówienia, w którym w odpowiedzi na publiczne ogłoszenie o zamówieniu zamawiający zaprasza wykonawców dopuszczonych do udziału w postępowaniu do składania ofert wstępnych, prowadzi z nimi negocjacje, a następnie zaprasza do składania ofert na opracowanie innowacyjnego produktu, usług lub robót budowlanych niedostępnych na rynku oraz sprzedaż tych produktów, usług lub robót

Licytacja elektroniczna to tryb udzielenia zamówienia, w którym za pomocą formularza umieszczonego na stronie internetowej, umożliwiającego wprowadzenie niezbędnych danych w trybie bezpośredniego połączenia z tą stroną, wykonawcy składają kolejne korzystniejsze oferty (postąpienia), podlegające automatycznej klasyfikacji. Zamawiający może udzielić zamówienia w trybie licytacji elektronicznej, jeżeli wartość zamówienia jest mniejsza niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy pzp. Zamawiający wszczyna postępowanie w trybie licytacji elektronicznej, zamieszczając ogłoszenie o zamówieniu w Biuletynie Zamówień Publicznych, na swojej stronie internetowej oraz stronie, na której będzie prowadzona licytacja.

Opisując ww. tryby udzielania zamówień publicznych nie można pominąć wprowadzonej nowelizacją ustawy pzp z 2016 r. nowej kategorii zamówień oraz postępowania związanego z ich udzielaniem, a mianowicie **zamówień na usługi społeczne oraz i inne szczególne usługi**, zwanych dalej "zamówieniami na usługi społeczne" o których mowa w art. 138g i następnych ustawy pzp.

Zamówienia na usługi społeczne to zamówienia, co do których ustawodawca zarówno unijny, jaki krajowy przewidział łagodniejszy reżim ich udzielania ze względu na ich mniejsze znaczenie transgraniczne.

Reguły postępowania określone w art. 138g ustawy pzp odnoszą się wyłącznie do usług społecznych wymienionych w załączniku XIV do dyrektywy 2014/24/UE oraz załączniku XVII do dyrektywy 2014/25/UE⁴. Przedmiotowe zasady postępowania mogą być stosowane

---

⁴ Załącznik XIV do dyrektywy 2014/24/UE oraz załącznik XVII do dyrektywy 2014/25/UE zostały zawarte w załącznikach do niniejszej publikacji.

do zamówień na usługi społeczne, jeżeli wartość zamówienia jest równa lub przekracza wyrażoną w złotych równowartość kwoty:

- 1) 750 000 euro - w przypadku zamówień innych niż zamówienia sektorowe lub zamówienia w dziedzinach obronności i bezpieczeństwa;
- 2) 1 000 000 euro - w przypadku zamówień sektorowych.

W przypadku zamówień na usługi społeczne o wartości równej lub powyżej wskazanych wyżej kwot, ustawa odsyła do działu I rozdziału 2a, działu II rozdziału 5, a także przepisów art. 17 i art. 18, działu V rozdziału 3 oraz działu VI ustawy pzp oraz wskazuje na odpowiednie stosowanie art. 22–22d, art. 24, art. 29–30b oraz art. 32–35 i 93 ustawy pzp.

Zamawiający wszczyna postępowanie o udzielenie zamówienia na usługi społeczne za pomocą ogłoszenia o zamówieniu lub wstępnego ogłoszenia informacyjnego. W przypadku zamówień sektorowych na usługi społeczne, wszczęcie postępowania następuje za pomocą ogłoszenia o zamówieniu albo okresowego ogłoszenia informacyjnego lub ogłoszenia o ustanowieniu systemu kwalifikowania wykonawców. Ogłoszenie o zamówieniu, zamawiający przekazuje do Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej.

Zamawiający określa sposób przeprowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia na usługi społeczne z uwzględnieniem obowiązkowych elementów postępowania określonych w art. 138g i następnych oraz zasad równego traktowania i konkurencji, przejrzystości, proporcjonalności, a także przepisów art. 17 i art. 18 ustawy pzp.

Zamawiający przeprowadzając postępowanie o udzielenie zamówienia na usługi społeczne, ma do wyboru trzy tryby, w których:

- 1) w odpowiedzi na ogłoszenie wszyscy zainteresowani wykonawcy składają oferty wraz z informacjami potwierdzającymi, że nie podlegają wykluczeniu oraz spełniają warunki udziału w postępowaniu albo
- 2) w odpowiedzi na ogłoszenie wszyscy zainteresowani wykonawcy składają wnioski o dopuszczenie do udziału w postępowaniu wraz z informacjami potwierdzającymi, że nie podlegają wykluczeniu oraz spełniają warunki udziału w postępowaniu, albo
- 3) przeprowadza negocjacje z wykonawcami dopuszczonymi do udziału w postępowaniu.

Następnie zamawiający ocenia oferty, dokonuje wyboru oferty najkorzystniejszej i zawiera umowę z wybranym wykonawcą.

Zastrzeżone zamówienia społeczne – w przypadku określonych zamówień społecznych (na usługi zdrowotne, społeczne oraz kulturalne objęte kodami CPV 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, od 85000000-9 do 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4, 98133110-8, określonymi we Wspólnym Słowniku Zamówień) **zamawiający może zastrzec w ogłoszeniu o zamówieniu, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie wykonawcy, którzy spełniają łącznie następujące warunki:**

- 1) celem ich działalności jest realizacja zadań w zakresie użyteczności publicznej związanej ze świadczeniem tych usług oraz społeczna i zawodowa integracja osób, o których mowa w art. 22 ust. 2 ustawy pzp;

- 2) nie działają w celu osiągnięcia zysku, przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników;
- 3) struktura zarządzania nimi lub ich struktura własnościowa opiera się na współzarządzaniu w przypadku spółdzielni, akcjonariacie pracowniczym lub zasadach partycypacji pracowników, co wykonawca określa w swoim statucie;
- 4) w ciągu ostatnich 3 lat poprzedzających dzień wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia na usługi społeczne nie udzielono im zamówienia na podstawie tego przepisu przez tego samego zamawiającego.

Umowa na ww. zamówienia zastrzeżone nie może zostać zawarta na okres dłuższy niż 3 lata.

Zamówienia na usługi społeczne o mniejszej wartości, art. 138o ustawy pzp - jeżeli wartość zamówienia na usługi społeczne jest mniejsza niż kwoty wskazane powyżej (750 000 euro – w przypadku zamówień tzw. „klasycznych” oraz 1 000 000 euro w przypadku zamówień sektorowych), zamawiający może udzielić zamówienia samodzielnie określając reguły postępowania. Udzielając zamówienia należy dokonać tego w sposób przejrzysty, obiektywny i niedyskryminujący.

Istotnym elementem tego postępowania jest zamieszczenie ogłoszenia o zamówieniu na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej, a jeżeli zamawiający nie ma strony Biuletynu Informacji Publicznej, na stronie internetowej.

Ogłoszenie o zamówieniu powinno zawierać informacje niezbędne z uwagi na okoliczności jego udzielenia, w szczególności:

- 1) termin składania ofert uwzględniający czas niezbędny do przygotowania i złożenia oferty;
- 2) opis przedmiotu zamówienia oraz określenie wielkości lub zakresu zamówienia;
- 3) kryteria oceny ofert.

Po udzieleniu zamówienia zamawiający zamieszcza na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej albo na stronie internetowej, informację o udzieleniu zamówienia, podając nazwę albo imię i nazwisko podmiotu, z którym zawarł umowę w sprawie zamówienia publicznego. W razie nieudzielenia zamówienia zamawiający niezwłocznie zamieszcza na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej albo na stronie internetowej, informację o nieudzieleniu zamówienia.

Zamówienia poniżej 30 000 euro – na podstawie art. 4 pkt 8 ustawy pzp wydatki poniżej wskazanej kwoty nie są objęte obowiązkiem stosowania ustawy pzp. Jednakże ze względu na fakt, iż są to środki publiczne zamawiający ma obowiązek stosować zasady wynikające z ustawy o finansach publicznych. Artykuł 44 ust. 3 przedmiotowej ustawy, stanowi, że wydatki publiczne powinny być dokonywane:

- 1) w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad:
  - a) uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów,
  - b) optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów;
- 2) w sposób umożliwiający terminową realizację zadań;
- 3) w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań.

W przypadku zamawiających sektorowych, próg, od którego podmioty te mają obowiązek stosować ustawę pzp jest znacznie wyższy i wynosi 443 000 euro dla dostaw i usług

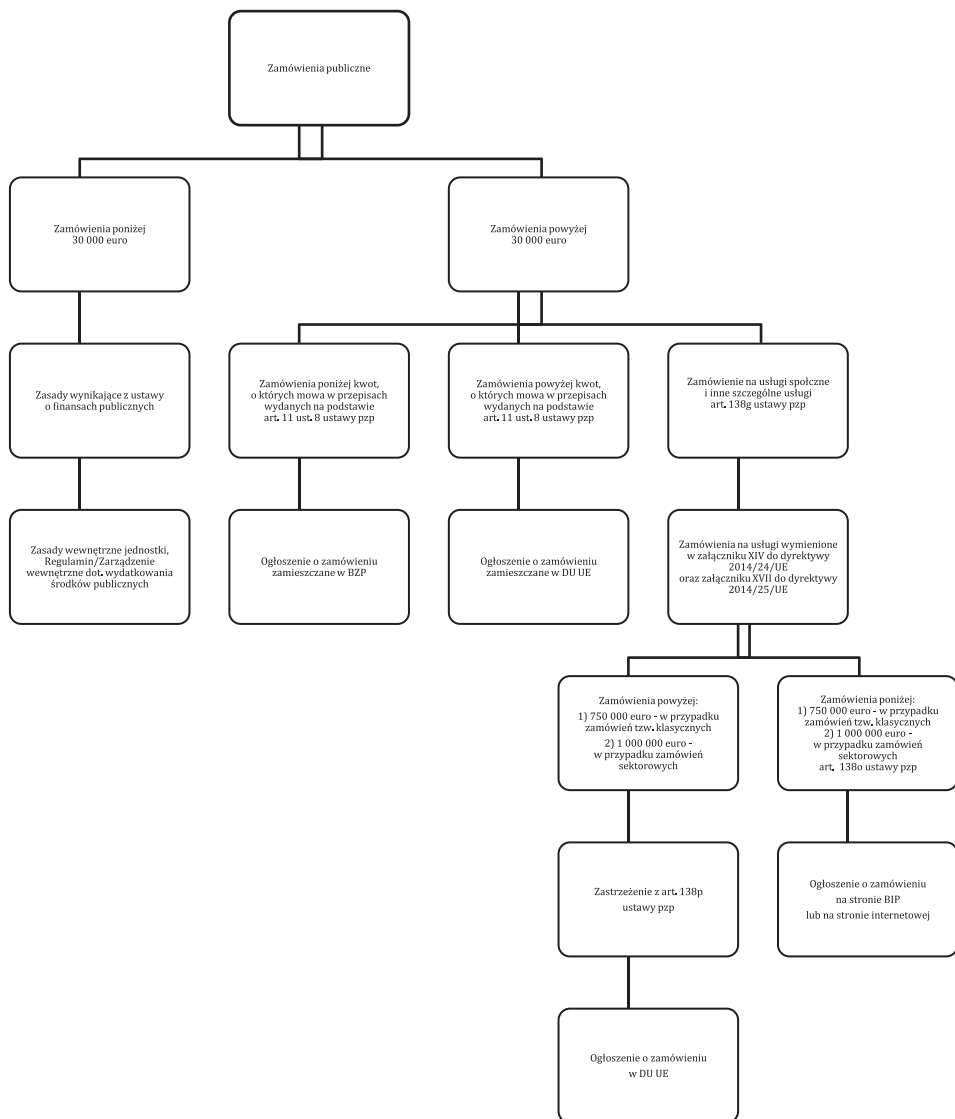

oraz 5 548 000 euro dla robót budowlanych. Tym samym jednostki zobowiązane są dokonywać wydatków do wskazanych kwot zgodnie z zasadami wynikającymi z ustawy o finansach publicznych (obowiązek ten dotyczy wyłącznie zamawiających sektorowych „publicznych”).

Wydatki wyłączone spod obowiązku stosowania ustawy pzp (poniżej 30 000 euro) a ustawa o spółdzielniach socjalnych – stosownie do art. 4 pkt 8 ustawy pzp nie stosuje się do wydatków poniżej 30 000 euro. Natomiast z art. 15a ustawy o spółdzielniach socjalnych wynika, że jednostka sektora finansów publicznych udzielając zamówienia, które nie podlega ze względu na jego wartość ustawie pzp może zastrzec, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie spółdzielnie socjalne, działające na podstawie ustawy lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, z uwzględnieniem przepisów art. 44 ust. 3 ustawy o finansach publicznych. Art. 44 ust. 3 ustawy finansach publicznych wskazuje, iż wydatki muszą być dokonane w sposób celowy, oszczędny, o efektywny i terminowy.

Dodatkowo, informacja o zastrzeżeniu zamówienia dla spółdzielni socjalnej, musi znaleźć się we wniosku o uruchomienie procedury udzielenia zamówienia publicznego oraz w odpowiednich dokumentach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. W opinii Prezesa UZP wskazano ponadto, iż takie zamówienia powinno być udzielone zgodnie z podstawowymi zasadami traktatowymi, czyli przede wszystkim z uwzględnieniem zasad o zakazie jakiejkolwiek pośredniej czy bezpośredniej dyskryminacji oferentów oraz zapewnieniu równego dostępu w ubieganiu się o zamówienie. Oznacza to, iż ubieganie się o takie zamówienie powinno być możliwe dla wszystkich, podmiotów które posiadają wymagany przez zamawiającego status, niezależnie od tego z jakiego regionu czy kraju pochodzą, a zamawiający nie powinien stawiać wymogów związanych z zatrudnianiem określonych grup społecznych z określonego terytorium lub państwa.

Dokonywanie wydatków ze środków publicznych w zależności od wartości przedmiotu zamówienia oraz miejsce publikacji ogłoszenia o zamówieniu obrazuje poniższy schemat:

Schemat 1. Podział zamówień wg wartości przedmiotu zamówienia.

Podstawy prawne zamówień społecznie odpowiedzialnych

Zamówienia społeczne w dyrektywach unijnych

W nowych dyrektywach unijnych dot. zamówień publicznych na aspekty społeczne w zamówieniach publicznych został położony szczególny nacisk.

Zarówno Dyrektywa klasyczna (Dyrektywa 2014/24/UE), jak i dyrektywa sektorowa (Dyrektywa 2014/25/UE) nakazały przy jej wdrażaniu uwzględnić Konwencję Narodów Zjednoczonych sporządzoną 13 grudnia 2006 r. w Nowym Jorku, o prawach osób niepełnosprawnych, w szczególności w związku z wyborem środków komunikacji, specyfikacji technicznych, kryteriów udzielenia zamówienia i warunków realizacji umowy. Przedmiotowa konwencja została ratyfikowana przez Polskę 25 października 2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz.1169). Celem Konwencji jest popieranie, ochrona i zapewnienie pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby niepełnosprawne na równi ze wszystkimi innymi obywatelami. Konwencja zmienia podejście do niepełnosprawności, od opiekuńczego i charytatywnego do tworzenia społeczeństwa i środowiska otwartego dla wszystkich, włączającego i wyrównującego szanse, opartego na prawach człowieka. Właśnie takie podejście zostało zaprezentowane w nowych dyrektywach unijnych dot. zamówień publicznych, a co za tym idzie w ustawie pzp poprzez wprowadzenie klauzul społecznych do ww. ustawy pzp.

Klauzule społeczne mają umożliwić osobom niepełnosprawnym jak i osobom ze środowisk marginalizowanych aktywizację zawodową, uczestnictwo w życiu społeczeństwa na równych szansach z innymi ludźmi.

W motywie 36 preambuły do Dyrektywy klasycznej (motyw 51 Dyrektywy sektorowej) wskazano, że zatrudnienie i praca stanowią kluczowe elementy gwarantujące wszystkim równe szanse i przyczyniające się do integracji społeczeństwa. W związku z tym zakłady pracy chronionej mogą odegrać istotną rolę. To samo dotyczy innych form społecznej działalności gospodarczej mających głównie na celu wspieranie społecznej i zawodowej integracji lub reintegracji osób niepełnosprawnych i znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, takich jak bezrobotni, członkowie znajdujących się w niekorzystnej sytuacji mniejszości lub grup w inny sposób społecznie marginalizowanych. Takie zakłady lub podmioty gospodarcze mogą nie być jednak w stanie uzyskać zamówień w zwykłych warunkach konkurencji. W związku z tym w obu dyrektywach wskazano, że **zasadnym jest, aby państwa członkowskie mogły zastrzegać w prowadzonych postępowaniach prawo do udziału w nich dla zakładów pracy chronionej lub podobnych podmiotów gospodarczych.**

Wszelkie jednak formy uprzywilejowania dla podmiotów ekonomii społecznej, czy też odnoszących się do wymogów środowiskowych, społecznych czy też dotyczących pracy w prowadzonych postępowaniach muszą być wprowadzane zgodnie z podstawowymi zasadami prawa Unii, w szczególności z myślą o zapewnieniu równego traktowania oraz w sposób zapewniający równe traktowanie i brak dyskryminacji bezpośredniej czy pośredniej wobec wykonawców i pracowników z innych państw członkowskich (motyw 37 Dyrektywy 2014/24/UE, motyw 52 Dyrektywy 2014/25/UE).

Monitorowanie przestrzegania przepisów prawa ochrony środowiska, prawa socjalnego i prawa pracy powinno się odbywać na odpowiednich etapach postępowania o udzielenie zamówienia. Stąd też w obu dyrektywach wskazano, że niezbędnym jest, by kryteria udzielenia zamówienia lub warunki realizacji zamówienia dotyczące społecznych aspektów procesu produkcji miały związek z robotami budowlanymi, dostawami lub usługami, które mają być zrealizowane na podstawie zamówienia. Oznacza to, iż **stawiane warunki udziału w postępowaniu powinny mieć związek z danym zamówieniem**. Nadto nie mogą one prowadzić do dyskryminowania wykonawców z innych państw czy to w sposób pośredni czy bezpośredni. Warunki realizacji zamówienia mogą także mieć na celu sprzyjanie wdrożeniu środków służących promowaniu równouprawnienia płci w pracy, większemu uczestnictwu kobiet w rynku pracy oraz godzeniu życia zawodowego i prywatnego, a także mające na celu zatrudnianie większej liczby osób defaworyzowanych niż przewidują to przepisy krajowe.

W dyrektywach wskazano również, że aspekty społeczne mogą znaleźć się również w kryteriach oceny ofert. Środki, które mają na celu wspieranie integracji społecznej osób defaworyzowanych lub członków słabszych grup społecznych wśród osób wyznaczonych do wykonania zamówienia lub przeprowadzenia szkoleń z umiejętności potrzebnych przy danym zamówieniu, także mogą stanowić przedmiot kryteriów udzielenia zamówienia lub warunków realizacji zamówienia, o ile dotyczą danego zamówienia. Przykładowo kryteria takie lub warunki mogą odnosić się m.in. do zatrudniania osób długo poszukujących pracy, czy wdrożenia działań szkoleniowych dla bezrobotnych lub ludzi młodych w trakcie wykonania zamówienia, które ma zostać udzielone. W specyfikacjach technicznych instytucje zamawiające mogą umieścić takie wymogi społeczne, które bezpośrednio charakteryzują dany produkt lub daną usługę - są to np. dostępność dla osób niepełnosprawnych lub projektowanie dla wszystkich użytkowników (motyw 99 dyrektywy klasycznej, motyw 104 dyrektywy sektorowej).

Obie dyrektywy wprowadzają również nową kategorię zamówień, a mianowicie zamówienia na usługi społeczne, wskazując, iż niektóre kategorie usług, a mianowicie usługi społeczne, zdrowotne i edukacyjne, ze względu na swój charakter nadal mają ograniczony wymiar transgraniczny. Usługi te świadczone są w określonym kontekście, mocno zróżnicowanym w zależności od państwa członkowskiego z uwagi na różne tradycje kulturowe. Usługi te poniżej określonej kwoty wyłączone są spod działania dyrektyw⁵. Przedmiotowe usługi zostały wskazane odpowiednio w załączniku XIV do dyrektywy 2014/24/UE oraz załączniku XVII do dyrektywy 2014/25/UE.

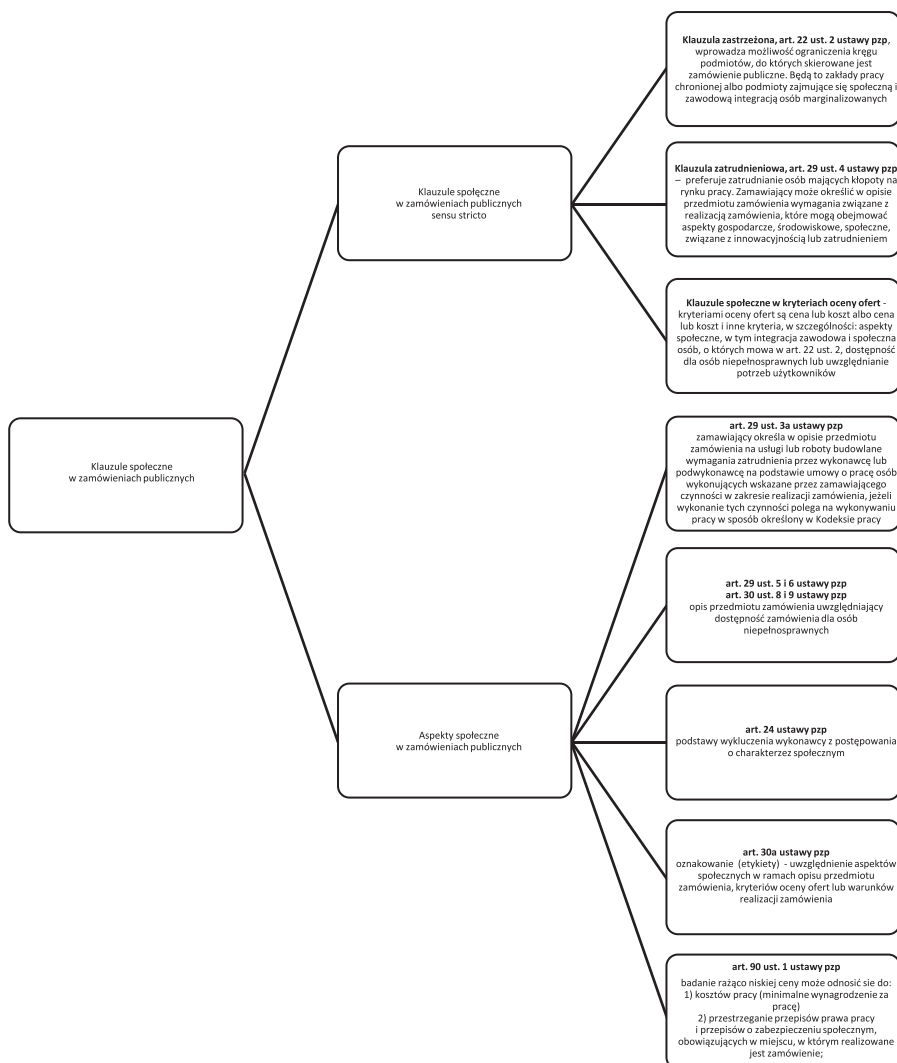
---

⁵ Poniżej równowartości kwoty 750 000 euro w przypadku tzw. klasycznych zamawiających, i poniżej 1 000 000 euro w przypadku zamawiających sektorowych.

Zamówienia społeczne w ustawie Prawo zamówień publicznych

Opisane powyżej główne motywy i cele Dyrektywy 2014/24/UE oraz Dyrektywy 2014/25/UE zostały wdrożone do polskiego systemu prawnego poprzez ich implementowanie nowelizacją ustawy pzp z 22 czerwca 2016 r. (zmiany weszły w życie 28 sierpnia 2016 r.).

Poniższy schemat prezentuje możliwe do zastosowania aspekty społeczne w prowadzonych przez zamawiających postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego.

Schemat 2. Klauzule społeczne w zamówieniach publicznych.

Podstawowe klauzule społeczne:

Zamówienia zastrzeżone, inaczej zwane klauzulą zastrzeżoną określone są w art. 22 ust. 2 ustawy pzp. Przedmiotowa klauzula oznacza możliwość ograniczenia kręgu podmiotów, do których skierowane jest zamówienie publiczne. Będą to zakłady pracy chronionej albo inne podmioty zajmujące się społeczną i zawodową integracją osób marginalizowanych. Wprowadzenie tego przepisu ma wyrównać szansę wykonawców zatrudniających osoby defaworyzowane w ubieganiu się o zamówienie publiczne w celu integracji lub reintegracji tych osób na rynku pracy.

Stosownie do treści ww. przepisu przez osoby z grup społecznie marginalizowanych należy rozumieć w szczególności:

- 1) osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 2) bezrobotnych w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 3) osoby pozbawione wolności lub zwalniane z zakładów karnych, o których mowa w ustawie Kodeks karny wykonawczy, mających trudności w integracji ze środowiskiem;
- 4) osoby z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego;
- 5) osoby bezdomne w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej;
- 6) osoby, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, o których mowa w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 7) osoby do 30 roku życia oraz po ukończeniu 50 roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia;
- 8) osoby będące członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będące członkami mniejszości narodowych i etnicznych w rozumieniu ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.

Katalog wskazanych powyżej osób nie jest zamknięty.

Obowiązkiem zamawiającego jest również określenie minimalnego procentowego wskaźnika zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, nie mniejszy niż 30%, osób zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej lub innych wykonawców określonych w tym przepisie.

W przypadku ogłoszenia o zamówieniu dot. postępowania powyżej 30 000 euro, zamieszczanego w BZP, zastrzeżenie zamówienia wygląda w następując sposób i zawarte jest na wstępie ogłoszenia o zamówieniu, przed SEKCJĄ I:

(...)

O zamówienie mogą ubiegać się wyłącznie zakłady pracy chronionej oraz wykonawcy, których działalność, lub działalność ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, obejmuje społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych

Tak ☐ Nie ☐

Należy podać minimalny procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, o których mowa w art. 22 ust. 2 ustawy Pzp, nie mniejszy niż 30%, osób zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej lub wykonawców albo ich jednostki (w.... %)
(...)

W przypadku zamówienia powyżej tzw. progów unijnych konieczne jest zamieszczenie ogłoszenia o zamówieniu w DU UE. Informacje o zastrzeżeniu zamówienia znajdują się w sekcji III ogłoszenia pn. „Informacje o charakterze prawnym, ekonomicznym, finansowym i technicznym – III.1) Warunki udziału – III.1.5) Informacje o zamówieniach zastrzeżonych”. Należy zaznaczyć pole dotyczące zastrzeżenia zamówienia dla zakładów pracy chronionej oraz wykonawców, których głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób niepełnosprawnych lub defaworyzowanych.

III.1.5) Informacje o zamówieniach zastrzeżonych

- ☐ Zamówienie jest zastrzeżone dla zakładów pracy chronionej oraz wykonawców, których głównym celem jest społeczna i zawodowa integracja osób niepełnosprawnych lub defaworyzowanych
- ☐ Realizacja zamówienia jest ograniczona do programów zatrudnienia chronionego

Na potwierdzenie spełnienia przez wykonawców ubiegających się o udzielenie zamówienia publicznego wymogu wynikającego z zastrzeżenia zamówienia, zamawiający powinien wymagać złożenia stosownego oświadczenia w przypadku zamówień publicznych, których wartość nie przekracza wartości progów unijnych. Natomiast w przypadku zamówień publicznych, których wartość jest równa lub wyższa niż wartości progów unijnych wykonawcy w Jednolitym Europejskim Dokumencie Zamówienia (JEDZ⁶) wskazują na spełnianie lub niespełnianie przez nich wymogów wynikających z zastrzeżenia zamówienia przez zamawiającego (w sekcji JEDZ: Część II: Informacje dotyczące Wykonawcy A: INFORMACJE NA TEMAT WYKONAWCY).

Natomiast dokumenty potwierdzające możliwość ubiegania się wykonawcy o zamówienie zastrzeżone mogą być wymagane tylko od oferenta, którego oferta zostanie najwyższej oceniona.

Stosownie do §11 Rozporządzenia Ministra Rozwoju w sprawie rodzajów dokumentów, jakich może żądać zamawiający od wykonawcy w postępowaniu o udzielenie zamówienia na potwierdzenie spełnienia postawionego wymagania zamawiający może żądać od wykonawcy następujących dokumentów:

- 1) decyzji w sprawie przyznania statusu zakładu pracy chronionej lub zakładu aktywności zawodowej, o której mowa w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub innych dokumentów potwierdzających status wykonawcy jako zakładu pracy chronionej lub potwierdzających prowadzenie przez wykonawcę, lub przez jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie

---

⁶ Jednolity Europejski Dokument Zamówienia.

realizowała zamówienie publiczne, działalności obejmującej społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych;

- 2) dokumentów potwierdzających procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, o których mowa w art. 22 ust. 2 ustawy pzp, zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej lub wykonawcę lub jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie.

W przypadku zamówień zastrzeżonych zamawiający nie wymaga dokumentów na potwierdzenie statusu osób z tzw. grup marginalizowanych, tak jak powinno mieć to miejsce w przypadku zastosowania wymogu dotyczącego zatrudnienia osób z grup marginalizowanych do realizacji przedmiotu zamówienia na podstawie art. 29 ust. 4 ustawy pzp.

Określenie dokumentów wymaganych od wykonawców na potwierdzenie posiadania statusu zakładu pracy chronionej lub innego podmiotu należy wpisać w ogłoszeniu o zamówieniu zamieszczanym w BZP w pkt III.7) INNE DOKUMENTY NIE WYMIENIONE W pkt III.3) - III.6) ogłoszenia o zamówieniu:

(...)

III.7) INNE DOKUMENTY NIE WYMIENIONE W pkt III.3) - III.6)

1. oświadczenie o posiadaniu statusu zakładu pracy chronionej/innego podmiotu ekonomii społecznej.

Wykonawca, którego oferta zostanie najwyżej oceniona składa na wezwanie zamawiającego:

- 1) decyzję w sprawie przyznania statusu zakładu pracy chronionej lub zakładu aktywności zawodowej, o której mowa w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub innych dokumentów potwierdzających status wykonawcy jako zakładu pracy chronionej lub potwierdzających prowadzenie przez wykonawcę, lub przez jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie publiczne, działalności obejmującej społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych;
- 2) dokumenty potwierdzające procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, o których mowa w art. 22 ust. 2 ustawy pzp, zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej lub wykonawcę lub jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie.

(...)

W przypadku ogłoszenia zamieszczanego w DU UE wymagania dot. dokumentów zamieszcza się w Sekcji III ogłoszenia, określając jednocześnie warunki udziału w postępowaniu

(...)

Sekcja III: Informacje o charakterze prawnym, ekonomicznym, finansowym i technicznym

III.1) Warunki udziału

III.1.1) Zdolność do prowadzenia działalności zawodowej, w tym wymogi związane z wpisem do rejestru zawodowego lub handlowego:

(...)

Na potwierdzenie statusu zakładu pracy chronionej lub innego podmiotu zajmującego się społeczną i zawodową aktywizacją osób marginalizowanych Wykonawca, którego oferta zostanie najwyżej oceniona składa na wezwanie zamawiającego:

1) decyzję w sprawie przyznania statusu zakładu pracy chronionej lub zakładu aktywności zawodowej, o której mowa w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych lub innych dokumentów potwierdzających status wykonawcy jako zakładu pracy chronionej lub potwierdzających prowadzenie przez wykonawcę, lub przez jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie publiczne, działalności obejmującej społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych;

2) dokumenty potwierdzające procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, o których mowa w art. 22 ust. 2 ustawy pzp, zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej lub wykonawcę lub jego wyodrębnioną organizacyjnie jednostkę, która będzie realizowała zamówienie.

(...)

Odpowiednie zapisy należy również umieścić w SIWZ oraz w umowie. W SIWZ należy wskazać, iż zamówienie jest zastrzeżone dla zakładów pracy chronionej lub innych podmiotów zajmujących się społeczną i zawodową integracją osób marginalizowanych, określić wskaźnik procentowy zatrudnienia określonych osób. Należy również określić dokumenty wymagane od wykonawców, które będą składane na potwierdzenie spełniania przedmiotowego wymagania (należy wskazać takie same postanowienia jak w ogłoszeniu o zamówieniu). W umowie należy wprowadzić zapisy odnoszące się do statusu wykonawcy, dotyczące obowiązku utrzymania określonego wskaźnika procentowego zatrudnienia określonych w ogłoszeniu o zamówieniu osób oraz sankcje za ich nie utrzymanie. Powinny to być w zasadzie zapisy będące powtórzeniem wymagań, zawartych w ogłoszeniu o zamówieniu.

Podobne zastrzeżenia można zawrzeć w zamówieniach poniżej równowartości kwoty 30 000 euro, zamówieniach na usługi społeczne, o których mowa w art. 138g ustawy pzp oraz w art. 138 o ustawy pzp.

Dodatkowo w ramach zamówień na usługi społeczne można dokonać podobnego zastrzeżenia wskazanego w art. 138p ustawy pzp. Przedmiotową możliwość szczegółowo opisano w Rozdziale tryby udzielania zamówień publicznych, punkcie *Społeczne zamówienia zastrzeżone* niniejszego opracowania.

! Istotna uwaga dot. podmiotów ubiegających się o udzielenie zamówienia zastrzeżonego.

Z wyroku Krajowej Izby Odwoławczej z dnia 30 października 2012 r., sygn. KIO 2249/12 wynika, iż zawiązanie konsorcjum nie może stanowić drogi do obejścia Prawa zamówień publicznych. Skoro art. 22 ust. 2 daje zamawiającemu możliwość ograniczenia kręgu podmiotów mogących ubiegać się o udzielenie zamówienia wyłącznie do wykonawców, u których ponad 50% zatrudnionych pracowników stanowią osoby niepełnosprawne, to nie sposób uznać, że wykazanie takiego poziomu zatrudnienia u jednego z konsorcjantów byłoby wystarczające dla

spełnienia tego warunku przez całe konsorcjum. Teza przedmiotowego wyroku pozostaje nadal aktualna. Zmniejszył się jedynie wskaźnik, a zwiększył krąg osób objętych specjalną regulacją.

Klauzula zatrudnieniowa zawarta w art. 29 ust. 4 ustawy pzp – preferuje zatrudnianie osób mających kłopoty na rynku pracy. Zamawiający może określić w opisie przedmiotu zamówienia wymagania związane z realizacją zamówienia, które mogą obejmować aspekty gospodarcze, środowiskowe, społeczne, związane z innowacyjnością lub zatrudnieniem. Stosownie do art. 29 ust. 4 ustawy pzp wymagania związane z zatrudnieniem mogą w szczególności dotyczyć:

- 1) bezrobotnych w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 2) młodocianych, o których mowa w przepisach prawa pracy, w celu przygotowania zawodowego;
- 3) osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 4) innych osób niż określone w pkt 1, 2 lub 3, o których mowa w ustawie o zatrudnieniu socjalnym lub we właściwych przepisach państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Do osób wskazanych w pkt 4 można w szczególności zaliczyć:

- 1) osoby bezdomne realizujące indywidualny program wychodzenia z bezdomności w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- 2) osoby uzależnione od alkoholu,
- 3) osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających,
- 4) osoby chore psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
- 5) osoby zwalniane z zakładów karnych, mające trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- 6) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej

Przepis ten odnosi się do zatrudnienia wyżej określonych osób nie tylko na podstawie umowy o pracę, ale także umów cywilnoprawnych. Jeżeli jednak czynności wykonywane w ramach realizacji przedmiotu zamówienia polegają na wykonywaniu pracy w rozumieniu Kodeksu pracy, to wówczas zamawiający dokonując opisu przedmiotu zamówienia będzie posiłkował się art. 29 ust. 3 a ustawy pzp, wskazując na obowiązek zatrudnienia ww. osób na podstawie umowy o pracę.

Wymagania dotyczące zatrudnienia osób z tzw. grup marginalizowanych muszą być związane z realizacją przedmiotu zamówienia. Oznacza to, że zatrudnione osoby muszą być zaangażowane w realizację danego przedmiotu zamówienia, a nie tylko zatrudnione w charakterze pracowników wykonawcy/podwykonawcy.

W przypadku realizacji zamówienia publicznego przez konsorcjum wykazanie spełniania wymogu realizacji zamówienia dotyczącego zatrudnienia osób z grup defaworyzowanych podlega sumowaniu. Wystarczy zatem, że jeden z konsorcjantów zatrudni wymaganą liczbę osób.

Zapisy dotyczące przedmiotowej klauzuli, w przypadku postępowań o udzielenie zamówienia publicznego powyżej 30 000 euro i poniżej progów unijnych zawarte będą w części ogłoszenia o zamówieniu dotyczącej opisu przedmiotu zamówienia:

Ogłoszenie o zamówieniu:

SEKCJA II: PRZEDMIOT ZAMÓWIENIA

(...)

II.4) Krótki opis przedmiotu zamówienia

(...)

Na podstawie art. 29 ust. 4 pkt 1-4 ustawy pzp Zamawiający wymaga, aby przedmiot zamówienia realizowany był z udziałem co najmniej 2 osób⁷:

- a) bezrobotnych w rozumieniu o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
- b) młodocianych, o których mowa w przepisach prawa pracy, zatrudnionego/zatrudnionych w celu przygotowania zawodowego
- c) niepełnosprawnych o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- d) bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- e) uzależnionych od alkoholu,
- f) uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających,
- g) chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
- h) zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- i) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,

zatrudnionych na podstawie umowy o pracę.

(...)

Decydując się na zastosowanie przedmiotowej klauzuli zamawiający ma obowiązek określenia w SIWZ, stosowanie do art. 36 ust. 2 pkt 9 ustawy pzp:

- 1) liczby i okresu wymaganego zatrudnienia osób, których dotyczą te wymagania,
- 2) uprawnienia zamawiającego w zakresie kontroli spełniania przez wykonawcę ww. wymagań
- 3) obowiązek ustalenia sankcji z tytułu ich niespełnienia.

Katalog postanowień, o których mowa w art. 36 ust. 2 pkt 9 ustawy Pzp jest katalogiem otwartym, a użyty w ww. przepisie zwrot: „w szczególności” należy rozumieć jak zwrot: „co najmniej”.

---

⁷ Zamawiający musi dokonać wyboru grupy, której dotyczy wymaganie zatrudnienia do realizacji zamówienia.

III. Opis przedmiotu zamówienia:

- 1) Zamawiający wymaga zatrudnienia przez wykonawcę do realizacji zamówienia⁹:
  - a) osób bezrobotnych w rozumieniu o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
  - b) młodocianych, o których mowa w przepisach prawa pracy, zatrudnionego/zatrudnionych w celu przygotowania zawodowego
  - c) osób niepełnosprawnych o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
  - d) osób bezdomnych realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
  - e) osób uzależnionych od alkoholu,
  - f) osób uzależnionych od narkotyków lub innych środków odurzających,
  - g) osób chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego,
  - h) osób zwalnianych z zakładów karnych, mających trudności w integracji ze środowiskiem, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
  - i) uchodźców realizujących indywidualny program integracji, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej,
- w liczbie *(wskazać grupę/grupy, której/których dotyczy.....)* osób w okresie¹⁰.....
- 2) W ramach czynności kontrolnych, prowadzonych w trakcie realizacji zamówienia, zamawiający jest uprawniony w szczególności do:
  - a) żądania oświadczeń i dokumentów w zakresie potwierdzenia spełnienia ww. wymogów i dokonywania ich oceny,
  - b) żądania wyjaśnień w przypadku wątpliwości w zakresie potwierdzenia spełnienia ww. wymogów,
  - c) przeprowadzania kontroli na miejscu wykonywania świadczenia.
- 3) W trakcie realizacji zamówienia na każde wezwanie zamawiającego w wyznaczonym w wezwaniu terminie wykonawca przedłoży zamawiającemu następujące dowody w celu potwierdzenia spełnienia wymogu zatrudnienia osób, o których mowa w punkcie 1):
  - oświadczenie wykonawcy dotyczące wymagań określonych przez zamawiającego w punkcie 1, w związku z treścią art. 29 ust. 4 pkt 1-4 ustawy Pzp¹¹.
- 4) Z tytułu niespełnienia przez wykonawcę wymogu zatrudnienia do realizacji zamówienia osób wskazanych w punkcie 1) zamawiający przewiduje sankcję w postaci obowiązku zapłaty przez wykonawcę kary umownej w wysokości określonej w istotnych postanowieniach umowy w sprawie zamówienia publicznego. Niezłożenie przez wykonawcę w wyznaczonym przez zamawiającego terminie żądanych przez zamawiającego dowodów w celu potwierdzenia spełnienia przez wykonawcę wymogu zatrudnienia zgodnie z punktem 1), traktowane będzie na równi z niespełnieniem przez wykonawcę ww. wymogu.

⁸ Wzór opracowany na podstawie wzorcowego dokumentu zamieszczonego na stronie UZP.

⁹ Zamawiający musi dokonać wyboru grupy, której dotyczy wymaganie zatrudnienia do realizacji zamówienia.

¹⁰ Zamawiający wskazuje, ile osób z której grupy i na jaki okres wymaga zatrudnienia.

¹¹ Oświadczenie składane jest na wezwanie zamawiającego, w którym zamawiający określi, co do jakich osób i okoliczności oświadczenie ma być złożone.

W celu weryfikacji wymogu postawionego na podstawie art. 29 ust. 4 ustawy pzp, zamawiający powinien zagwarantować sobie możliwość dokumentowania zatrudnienia osób, które będą realizowały zamówienie. Nie przewiduje tego art. 36 ust. 2 pkt 9 ustawy pzp, ale katalog postanowień SIWZ ma charakter otwarty, stąd zamawiający może określić w SIWZ, dokumenty jakich będzie żądał od wykonawcy w trakcie realizacji zamówienia w zakresie potwierdzenia spełnienia wymagania dot. zatrudnienia ww. osób.

W umowie należy wskazać, jakich dokumentów będzie żądał zamawiający, w jaki sposób będzie dokonywał przedmiotowego wezwania oraz jak często wykonawca będzie zobowiązany do przedkładania wymaganych dokumentów. Zamawiający może wymagać także od wykonawcy informowania go o zmianach w zatrudnieniu, o którym mowa w art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, w zakresie postawionego wymogu. Powyższe wymogi powinny być wyraźnie określone w SIWZ i znajdować odpowiednie odzwierciedlenie w umowie w sprawie zamówienia publicznego.

Umowa:

Umowa

(...)

§1

(...)

5. Na podstawie art. 29 ust. 4 pkt 1-4¹² ustawy pzp Zamawiający wymaga, aby przedmiot zamówienia realizowany był z udziałem co najmniej ..... osób (.....) oraz zatrudnianiu tych osób na podstawie umowy o pracę. Na potwierdzenie spełniania ww. warunku, Wykonawca lub podwykonawca w odniesieniu do swoich pracowników, przed rozpoczęciem wykonywania czynności przez te osoby, będzie musiał przedstawić Zamawiającemu wykaz osób wraz z oświadczeniem o posiadaniu przez nie określonego statusu¹³. W przypadku zmiany pracowników lub ustanowienia zastępstw ww. wykaz i oświadczenie muszą być każdorazowo aktualizowane.

§8

2. W przypadku ujawnienia, że w wykonywaniu czynności .....(realizacji przedmiotu zamówienia) nie biorą udziału osoby wymienione w wykazie osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę lub w wykazie osób z art. 29 ust 4 pkt 1-4 ustawy pzp, Wykonawca zapłaci Zamawiającemu karę umowną w wysokości 500 zł od każdej osoby niewymienionej w wykazie. Niniejszy zapis nie dotyczy sytuacji wykonywania czynności .....(realizacji przedmiotu zamówienia) przez wszystkie osoby wymienione w wykazie i dodatkowo osoby niewymienione w wykazie.

¹² Zamawiający określa osoby z wybranej przez siebie grupy wskazanej w art. 29 ust. 4 pkt 1-4 ustawy pzp.

¹³ Odpowiednio do wybranej grupy: niepełnosprawnego, bezrobotnego, itp. Za niedopuszczalną należy uznać możliwość **żądania dokumentów** potwierdzających status osób z poszczególnych grup wskazanych w art. 29 ust. 4 ustawy pzp np. orzeczenia o niepełnosprawności czy też zaświadczenia o odbyciu programu psychoterapii uzależnień, czy zaświadczenia zakładu opieki zdrowotnej potwierdzającego, że osoba jest osobą chorą psychicznie.

§ 9

Zamawiający może odstąpić od umowy jeżeli Wykonawca nie wykona umowy w określonym terminie lub naruszy inne istotne postanowienia umowy, w szczególności, jeśli elementy świadczonej usługi będą odbiegać od wymaganych przez Zamawiającą w niniejszej umowie i SIWZ. Zdanie poprzedzające nie narusza uprawnień Zamawiającego do odstąpienia od umowy wynikających z przepisów o rękojmi za wady rzeczy.

Klauzule społeczne w kryteriach oceny ofert – stosownie do art. 91 ust. 2 ustawy pzp kryteriami oceny ofert są cena lub koszt albo cena lub koszt i inne kryteria odnoszące się do przedmiotu zamówienia, w szczególności:

- 1) jakość, w tym parametry techniczne, właściwości estetyczne i funkcjonalne;
- 2) **aspekty społeczne, w tym integracja zawodowa i społeczna osób, o których mowa w art. 22 ust. 2, dostępność dla osób niepełnosprawnych lub uwzględnianie potrzeb użytkowników;**
- 3) aspekty środowiskowe, w tym efektywność energetyczna przedmiotu zamówienia;
- 4) aspekty innowacyjne;
- 5) **organizacja, kwalifikacje zawodowe i doświadczenie osób wyznaczonych do realizacji zamówienia, jeżeli mogą mieć znaczący wpływ na jakość wykonania zamówienia;**
- 6) serwis posprzedażny oraz pomoc techniczna, warunki dostawy, takie jak termin dostawy, sposób dostawy oraz czas dostawy lub okres realizacji.

W art. 22 ust. 2 ustawy pzp wskazano następujący katalog osób:

- 1) osoby niepełnosprawne w rozumieniu o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 2) bezrobotne w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy;
- 3) osoby pozbawione wolności lub zwalnianych z zakładów karnych, o których mowa w ustawie Kodeks karny wykonawczy, mające trudności w integracji ze środowiskiem;
- 4) osoby z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu o ochronie zdrowia psychicznego;
- 5) osoby bezdomne w rozumieniu ustawy o pomocy społecznej;
- 6) osoby, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, o których mowa w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 7) osoby do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadające status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia;
- 8) osoby będące członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będące członkami mniejszości narodowych i etnicznych w rozumieniu ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.

Zawarty w ustawie katalog kryteriów oceny ofert ma charakter otwarty, to znaczy, iż można zastosować inne kryteria oceny ofert, niewskazane w tym przepisie pod warunkiem spełniania innych obowiązków wynikających z ustawy, a odnoszących się do kryteriów oceny ofert. Kryteria muszą mieć charakter obiektywny i niedyskryminujący, nie mogą odnosić się do właściwości osobistych wykonawcy.

Jako przykładowe kryteria oceny ofert z uwzględnieniem aspektów społecznych można wskazać:

- 1) dodatkową liczbę pracowników realizującą przedmiot zamówienia z grup defaworyzowanych ponad wskazane w SIWZ minimum,
- 2) spełnianie wyższych niż minimalne, wymagane przez zamawiającego standardów w zakresie dostępności budynków, stron internetowych czy określonych urządzeń dla osób niepełnosprawnych,
- 3) premiowanie zatrudnienia do realizacji zamówienia większego niż określonego w SIWZ minimalnego odsetka osób bezrobotnych w stosunku do ogólnej liczby osób zaangażowanych w realizację zamówienia.

Odnosnie **kryterium organizacji, kwalifikacji zawodowych i doświadczenia osób wyznaczonych do realizacji zamówienia**, należy wskazać, iż może ono być zastosowane tylko wtedy, jeżeli kryteria te mogą mieć znaczący wpływ na jakość wykonania zamówienia. Kryteria te mogą mieć znaczenie w przypadku usług intelektualnych, w tym usług doradczych, nadzoru lub architektonicznych.

W przypadku realizacji niektórych przedmiotów zamówień kryterium to może służyć także wsparciu celów społecznych, np. w przypadku zamówień na usługi opiekuńcze, gdzie konieczne jest posiadanie przez personel świadczący te usługi odpowiednich kwalifikacji i doświadczenia, a jednocześnie większe doświadczenie czy wyższe kwalifikacje tego personelu mogą mieć wpływ na poziom świadczenia usługi.

Inne aspekty społeczne w zamówieniach publicznych

Ustawa pzp wprowadza szereg rozwiązań uwzględniających aspekty społeczne i wyrównujących szanse grup defaworyzowanych na rynku pracy. Należą do nich:

1. **art. 29 ust. 3a ustawy pzp** nakazujący zamawiającemu określenie w opisie przedmiotu zamówienia na usługi lub roboty budowlane wymagania zatrudnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane przez zamawiającego czynności w zakresie realizacji zamówienia, jeżeli wykonanie tych czynności polega na wykonywaniu pracy w sposób określony w Kodeksie pracy.

Przedmiotowy obowiązek odnosi się wyłącznie do takich czynności wykonywanych w ramach realizacji przedmiotu zamówienia, które polegają na świadczeniu pracy w sposób opisany w Kodeksie pracy. Jeżeli zatem dana czynność będzie mogła być świadczona na podstawie umowy cywilnoprawnej, nie będzie nosiła cech stosunku pracy, wówczas zamawiający nie zastosuje wymogu z art. 29 ust 3a ustawy pzp.

Zamawiający stawiając wymagania z art. 29 ust. 3a ustawy pzp ma obowiązek określić w SIWZ (stosownie do art. 36 ust. 2 pkt 8a ustawy pzp) następujące obowiązki dotyczące:

- a) sposobu dokumentowania zatrudnienia osób, o których mowa w art. 29 ust. 3a ustawy pzp,
- b) uprawnienia zamawiającego w zakresie kontroli spełniania przez wykonawcę wymagań, o których mowa w art. 29 ust. 3a ustawy pzp, oraz sankcji z tytułu niespełnienia tych wymagań,
- c) rodzaju czynności niezbędnych do realizacji zamówienia, których dotyczą wymagania zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących czynności w trakcie realizacji zamówienia;

Ustawa Pzp nie wskazuje, w jaki sposób odbywać się ma dokumentowanie wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, nie określa sposobu kontroli spełniania tych wymagań ani sankcji z tytułu ich niespełnienia. W związku z czym należy każdorazowo dostosować wymagane zapisy do specyfiki przedmiotu zamówienia.

Zapisy SIWZ, o których mowa w art. 36 ust. 2 pkt 8a ustawy pzp, powinny znaleźć odzwierciedlenie w treści umowy w sprawie zamówienia publicznego, podobnie jak zobowiązanie wykonawcy do zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności wskazane przez zamawiającego oraz do realizacji zamówienia przy udziale podwykonawców spełniających wymóg z art. 29 ust. 3a ustawy Pzp.

Wymagania z art. 29 ust. 3a ustawy pzp będą zawarte w ogłoszeniu o zamówieniu w części dotyczącej opisu przedmiotu zamówienia. Zapisy w SIWZ będą w zasadzie powtórzeniem zapisów zawartych w ogłoszeniu o zamówieniu.

Poniższy przykład został opracowany na podstawie wzoru udostępnionego przez UZP¹⁴.
Ogłoszenie o zamówieniu:

SEKCJA II: PRZEDMIOT ZAMÓWIENIA

(...)

II.4) Krótki opis przedmiotu zamówienia

(...)

- 1) Zamawiający wymaga zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących wskazane poniżej czynności w trakcie realizacji przedmiotu zamówienia:

.....
.....
.....
.....

- 2) W trakcie realizacji zamówienia zamawiający uprawniony jest do wykonywania czynności kontrolnych wobec wykonawcy odnośnie spełniania przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane

w punkcie 1 czynności. Zamawiający uprawniony jest w szczególności do:

- a) żądania oświadczeń i dokumentów w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów i dokonywania ich oceny,
- b) żądania wyjaśnień w przypadku wątpliwości w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów,
- c) przeprowadzania kontroli na miejscu wykonywania świadczenia.

- 3) W trakcie realizacji zamówienia na każde wezwanie zamawiającego w wyznaczonym w tym wezwaniu terminie wykonawca przedłoży zamawiającemu wskazane poniżej dowody w celu potwierdzenia spełnienia wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności w trakcie realizacji zamówienia:

- **oświadczenie wykonawcy lub podwykonawcy** o zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności, których dotyczy wezwanie zamawiającego. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności: dokładne określenie podmiotu składającego oświadczenie, datę złożenia oświadczenia, wskazanie, że objęte wezwaniem czynności wykonują osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę wraz ze wskazaniem liczby tych osób, imion i nazwisk tych osób, rodzaju umowy o pracę i wymiaru etatu oraz podpis osoby uprawnionej do złożenia oświadczenia w imieniu wykonawcy lub podwykonawcy;

¹⁴ Opinia dotycząca art. 29 ust. 3a ustawy pzp uwzględniająca wspólne stanowisko Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych oraz Generalnego Inspektora Danych Osobowych z dnia 28 kwietnia 2017 r. <https://www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/interpretacja-przepisow/pytania-i-odpowiedzi-dotyczace-nowelizacji-ustawy-prawo-zamowien-publicznych-2/opinia-dotyczaca-art-29-ust-3a-ustawy-pzp-uwzgledniajaca-wspolne-stanowisko-prezesa-urzedu-zamowien-publicznych-oraz-generalnego-inspektora-danych-osobowych-z-dnia-28-kwietnia-2017-r>.

- poświadczoną za zgodność z oryginałem odpowiednio przez wykonawcę lub podwykonawcę **kopię umowy/umów o pracę** osób wykonujących w trakcie realizacji zamówienia czynności, których dotyczy ww. oświadczenie wykonawcy lub podwykonawcy (wraz z dokumentem regulującym zakres obowiązków, jeżeli został sporządzony). Kopia umowy/umów powinna zostać zanonimizowana w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o ochronie danych osobowych* (tj. w szczególności¹⁵ bez adresów, nr PESEL pracowników). Imię i nazwisko pracownika nie podlega anonimizacji. Informacje takie jak: data zawarcia umowy, rodzaj umowy o pracę i wymiar etatu powinny być możliwe do zidentyfikowania;
  - **zaświadczenie właściwego oddziału ZUS**, potwierdzające opłacanie przez wykonawcę lub podwykonawcę składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne z tytułu zatrudnienia na podstawie umów o pracę za ostatni okres rozliczeniowy;
  - poświadczoną za zgodność z oryginałem odpowiednio przez wykonawcę lub podwykonawcę **kopię dowodu potwierdzającego zgłoszenie pracownika przez pracodawcę do ubezpieczeń**, zanonimizowaną w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o ochronie danych osobowych*. Imię i nazwisko pracownika nie podlega anonimizacji.
- 4) Z tytułu niespełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności zamawiający przewiduje sankcję w postaci obowiązku zapłaty przez wykonawcę kary umownej w wysokości określonej w istotnych postanowieniach umowy w sprawie zamówienia publicznego. Niezłożenie przez wykonawcę w wyznaczonym przez zamawiającego terminie żądanych przez zamawiającego dowodów w celu potwierdzenia spełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę traktowane będzie jako niespełnienie przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności.
- 5) W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do przestrzegania prawa pracy przez wykonawcę lub podwykonawcę, zamawiający może zwrócić się o przeprowadzenie kontroli przez Państwową Inspekcję Pracy.

Wzór umowy:

Umowa
§ 3

¹⁵ Wyliczenie ma charakter przykładowy. Umowa o pracę może zawierać również inne dane, które podlegają anonimizacji. Każda umowa powinna zostać przeanalizowana przez składającego pod kątem przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o ochronie danych osobowych*; zakres anonimizacji umowy musi być zgodny z przepisami ww. ustawy.

1. Wykonawca zobowiązuje się w szczególności do:

(...)

- e) zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przy realizacji umowy pracowników posiadających wymagane kwalifikacje do właściwego i terminowego wykonywania usług, zgodnie z zapisami SIWZ oraz ofertą wykonawcy;
- f) przedstawienia dokumentów potwierdzających zatrudnienie wymaganych osób na podstawie umowy o pracę w postaci:
  - oświadczenia wykonawcy lub podwykonawcy o zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności, których dotyczy wezwanie zamawiającego. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności: dokładne określenie podmiotu składającego oświadczenie, datę złożenia oświadczenia, wskazanie, że objęte wezwaniem czynności wykonują osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę wraz ze wskazaniem liczby tych osób, imion i nazwisk tych osób, rodzaju umowy o pracę i wymiaru etatu oraz podpis osoby uprawnionej do złożenia oświadczenia w imieniu wykonawcy lub podwykonawcy;
  - poświadczonych za zgodność z oryginałem odpowiednio przez wykonawcę lub podwykonawcę kopii umów o pracę osób wykonujących w trakcie realizacji zamówienia czynności, których dotyczy ww. oświadczenie wykonawcy lub podwykonawcy (wraz z dokumentem regulującym zakres obowiązków, jeżeli został sporządzony). Kopie umów powinny zostać zanonimizowana w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (tj. w szczególności bez adresów, nr PESEL pracowników). Imię i nazwisko pracownika nie podlega anonimizacji. Informacje takie jak: data zawarcia umowy, rodzaj umowy o pracę i wymiar etatu powinny być możliwe do zidentyfikowania;
  - zaświadczenia właściwego oddziału ZUS, potwierdzającego opłacanie przez wykonawcę lub podwykonawcę składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne z tytułu zatrudnienia na podstawie umów o pracę za ostatni okres rozliczeniowy;
  - poświadczonej za zgodność z oryginałem odpowiednio przez wykonawcę lub podwykonawcę kopii dowodu potwierdzającego zgłoszenie pracownika przez pracodawcę do ubezpieczeń, zanonimizowaną w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych. Imię i nazwisko pracownika nie podlega anonimizacji w terminie do 3 dni od dnia zawarcia umowy.

(...)

§ 4

[Uprawnienia stron]

Zamawiający jest uprawniony do:

(...)

5) W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do przestrzegania prawa pracy przez wykonawcę lub podwykonawcę, zamawiający może zwrócić się o przeprowadzenie kontroli przez Państwową Inspekcję Pracy.

§ 8

[Odszkodowania i kary umowne]

1. Wykonawca zapłaci Zamawiającemu kary umowne:

(...)

c) z tytułu niespełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie (...) czynności w wysokości 500,00 zł za każdą osobę, która miała być zatrudniona na podstawie umowy o pracę. Niezłożenie przez wykonawcę w wyznaczonym przez zamawiającego terminie żądanych przez zamawiającego dowodów w celu potwierdzenia spełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę traktowane będzie jako niespełnienie przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie (...) czynności. Kara w wysokości 500,00 zł będzie naliczana za każdą osobę niezatrudnioną zgodnie z wymogami SIWZ za każdy dzień, aż do spełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymagań dotyczących zatrudnienia na podstawie umowy o pracę określonej w SIWZ i w ofercie liczby osób;

d) za każdy inny przypadek naruszenia obowiązków Wykonawcy określonych w § 3 ust. 1 i 3 niniejszej umowy, z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy – 500,00 zł brutto za każde naruszenie.

2. Zamawiający zastrzega sobie prawo dochodzenia odszkodowania przewyższającego wysokość zastrzeżonych kar umownych na zasadach przewidzianych w Kodeksie cywilnym.

3. Wykonawca zobowiązuje się do zapłaty kar umownych w terminie 14 dni licząc od daty otrzymania wezwania.

4. Wykonawca oświadcza, że wyraża zgodę na potrącenie kary umownej z należności wynikającej z faktury.

5. Zamawiający jest uprawniony do bieżącego kontrolowania wywiązywania się Wykonawcy ze świadczonych usług.

§ 10

[Odstąpienie od umowy]

(...)

3. Zamawiającemu przysługuje ponadto prawo rozwiązywania umowy bez wypowiedzenia od umowy:

(...)

c) gdy Wykonawca nie zapewnia świadczenia właściwej jakości usługi, zgodnej z SIWZ i złożoną ofertą, pomimo pisemnego wezwania Zamawiającego. Rozwiązanie umowy może nastąpić wówczas po upływie 7 dni od dnia wezwania do poprawy jakości usług;

4. Rozwiązanie umowy bez wypowiedzenia nastąpi w formie pisemnej pod rygorem nieważności i powinno zawierać uzasadnienie faktyczne i prawne.

5. W razie odstąpienia od umowy z przyczyn opisanych w ust. 1, Zamawiający obowiązany jest do:

- a) dokonania odbioru usługi przerwanej,
- b) zapłaty za usługę faktycznie wykonaną do dnia odstąpienia od umowy.

§ 12

[Ochrona danych]

1. Strony zgodnie oświadczają, iż zapewniają przestrzeganie zasad przetwarzania i ochrony danych osobowych, zgodnie z przepisami ustawy o ochronie danych osobowych, które będą przekazywane lub udostępnione w związku lub w wyniku realizacji postanowień umowy.

2. Wykonawca i Zamawiający zobowiązują się nie ujawniać, nie przekazywać, nie przetwarzać, nie wykorzystywać dla celów własnych lub osób trzecich danych opisanych w ust. 1 jak również wszelkich innych informacji lub danych przekazanych w związku lub w celu realizacji niniejszej umowy, chyba że stan tajemnicy wobec tych informacji lub danych ustał i są one znane publicznie lub ich ujawnienia zażąda uprawniony podmiot w przewidzianej prawem formie i treści, jednakże wówczas tylko w niezbędnym zakresie. Obowiązek zachowania poufności nie ma ograniczeń czasowych i nie wygasa po rozwiązaniu umowy. Obowiązek ten obejmuje zarówno informacje wynikające z niniejszej umowy jak również informacje uzyskane przez Wykonawcę lub pracowników Wykonawcy oraz osoby, którymi się posługuje w związku lub przy okazji wykonywania niniejszej umowy.

3. Wykonawca zapewnia, że przetwarzane dane osobowe będą wykorzystywane wyłącznie w celu realizacji umowy.

4. W przypadku naruszenia postanowień ust. 1-3 strona, która dokonała naruszenia zobowiązana jest do naprawienia szkody jaką druga strona poniosła z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania na zasadach ogólnych.

2. art. 29 ust. 5 i 6 ustawy pzp oraz art. 30 ust. 8 i 9 ustawy pzp – opis przedmiotu zamówienia uwzględniający dostępność zamówienia dla osób niepełnosprawnych

Stosownie do art. 29 ust. 5 i 6 ustawy pzp w przypadku zamówień przeznaczonych do użytku osób fizycznych, w tym pracowników zamawiającego, opis przedmiotu zamówienia sporządza się z uwzględnieniem wymagań w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych lub projektowania z przeznaczeniem dla wszystkich użytkowników. Przedmiotowe obowiązki zostały nałożone na zamawiającego w związku z zapisami dyrektywy klasycznej (motyw 76 preambuły) i sektorowej (motyw 84 preambuły). Ponadto uwzględniają one zapisy Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych, o czym była mowa wyżej.

Stosownie do przywołanych dokumentów Państwo ma umożliwić osobom niepełnosprawnym samodzielne funkcjonowanie i pełny udział we wszystkich sferach życia. Państwa, które ratyfikowały ww. Konwencję zobowiązały się do tego, że podejmą odpowiednie środki w celu zapewnienia osobom niepełnosprawnym, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także do innych urządzeń i usług, powszechnie

dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. Środki te, obejmujące rozpoznanie i eliminację przeszkód i barier w zakresie dostępności stosuje się między innymi do:

- a) budynków, dróg, transportu oraz innych urządzeń wewnętrznych i zewnętrznych, w tym szkół, mieszkań, instytucji zapewniających opiekę medyczną i miejsc pacy,
- b) informacji, komunikacji i innych usług, w tym usług elektronicznych i służb ratowniczych.

Uzupełnieniem przedmiotowych zapisów jest art. 30 ust. 8 i 9 ustawy pzp.

Przedmiotowe wymagania nie będą dotyczyły wyłącznie budowy nowego budynku czy projektowanie nowych obiektów, które to przedmioty zamówienia mają uwzględniać ww. aspekty. Dotyczą one również postępowania o udzielenie zamówienia np. na usługi szkoleniowe z obowiązkowym zapewnieniem dostępu do budynku, sali czy stołów w sali konferencyjnej dla osób niepełnosprawnych; w postępowaniu na udzielenie zamówienia na catering obowiązkiem wykonawcy będzie zapewnienie możliwości spożycia posiłków osobom poruszającym się na wózkach inwalidzkich.

Zatem udzielając zamówienia publicznego przeznaczonego do użytku osób fizycznych zamawiający będzie miał obowiązek uwzględniać wymagania w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych.

Przedmiotowe wymaganie (dostępności dla osób niepełnosprawnych) może zostać wzmocnione poprzez użycie tego aspektu w kryteriach oceny ofert danego zamówienia.

3. art. 24 ustawy pzp - podstawy wykluczenia wykonawcy z postępowania o charakterze społecznym

Podstawy wykluczenia o takim charakterze znajdują swoje odzwierciedlenie w następujących przesłankach:

Obowiązkowe podstawy wykluczenia z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego zachodzą w przypadku:

1. naruszenia obowiązków związanych z płatnością składek na ubezpieczenie społeczne lub podatków, jeżeli zostało ustalone w drodze ostatecznego i wiążącego orzeczenia sądowego lub decyzji administracyjnej (art. 24 ust. 1 pkt 15 ustawy pzp – z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego wyklucza się wykonawcę, wobec którego wydano prawomocny wyrok sądu lub ostateczną decyzję administracyjną o zaleganiu z uiszczeniem podatków, opłat lub składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne, chyba że wykonawca dokonał płatności należnych podatków, opłat lub składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne wraz z odsetkami lub grzywnami lub zawarł wiążące porozumienie w sprawie spłaty tych należności);
Dokumentem składanym przez wykonawcę jest oświadczenie o braku podstaw do wykluczenia/JEDZ, a w przypadku wydania takiego wyroku lub decyzji – dokumenty potwierdzające dokonanie płatności tych należności wraz z ewentualnymi odsetkami lub grzywnami lub zawarcie wiążącego porozumienia w sprawie spłaty tych należności;
2. wykonawcy będącego osobą fizyczną lub wykonawcy, którego urzędującego członka jego organu zarządzającego lub nadzorczego, wspólnika spółki w spółce jawnej lub partnerskiej albo komplementariusza w spółce komandytowej lub komandytowo-akcyjnej

lub prokurenta prawomocnie skazano za przestępstwo związane z handlem ludźmi przewidziane w art. 115 §22 Kodeksu karnego lub przestępstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową, tj. przesłance związanej z naruszeniami prawa pracy określonymi w art. 218-221 Kodeksu Karnego (art. 24 ust. 1 pkt 13 i 14 ustawy pzp);

Dokumentem składanym przez wykonawcę jest oświadczenie o braku podstaw do wykluczenia/JEDZ, informacja z Krajowego Rejestru Karnego, wystawiona nie wcześniej niż 6 miesięcy przed upływem terminu składania ofert albo wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu.

Fakultatywne przesłanki wykluczenia uprawniają zamawiającego do wykluczenia wykonawcy:

1. który będąc osobą fizyczną, lub urzędującym członkiem jego organu zarządzającego lub nadzorczego, wspólnikiem spółki w spółce jawnej lub partnerskiej albo komplementariuszem w spółce komandytowej lub komandytowo-akcyjnej lub prokurentem którego prawomocnie skazano za wykroczenie przeciwko prawom pracownika lub wykroczenie przeciwko środowisku, jeżeli za jego popełnienie wymierzono karę aresztu, ograniczenia wolności lub karę grzywny nie niższą niż 3000 złotych (art. 24 ust. 5 pkt 5 i 6 ustawy pzp);

Dokumentem składanym przez wykonawcę jest oświadczenie o braku podstaw do wykluczenia/JEDZ, informacja z Krajowego Rejestru Karnego, wystawiona nie wcześniej niż 6 miesięcy przed upływem terminu składania ofert albo wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu (jeżeli za jego popełnienie wymierzono karę aresztu), a jeżeli za jego popełnienie wymierzono karę ograniczenia wolności lub grzywny nie niższą niż 3000 zł to wykonawca składa oświadczenie o braku wydania prawomocnego wyroku sądu skazującego za wykroczenie na karę ograniczenia wolności lub grzywny;

2. wobec którego wydano ostateczną decyzję administracyjną o naruszeniu obowiązków wynikających z przepisów prawa pracy, prawa ochrony środowiska lub przepisów o zabezpieczeniu społecznym, jeżeli wymierzono tą decyzją karę pieniężną nie niższą niż 3000 złotych (art. 24 ust. 5 pkt 7 ustawy pzp);

Dokumentem składanym przez wykonawcę jest oświadczenie o braku podstaw do wykluczenia/JEDZ, oświadczenie wykonawcy o braku wydania wobec niego ostatecznej decyzji administracyjnej o naruszeniu obowiązków wynikających z przepisów prawa pracy, prawa ochrony środowiska lub przepisów o zabezpieczeniu społecznym;

3. który naruszył obowiązki dotyczące płatności podatków, opłat lub składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne, co zamawiający jest w stanie wykazać za pomocą stosownych środków dowodowych (art. 24 ust. 5 pkt 8 ustawy pzp: z postępowania o udzielenie zamówienia publicznego wyklucza się (jeżeli zamawiający przewidział przedmiotową przesłankę w SIWZ) wykonawcę, który naruszył obowiązki dotyczące płatności podatków, opłat lub składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne, co zamawiający jest w stanie wykazać za pomocą stosownych środków dowodowych, z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w art. 24 ust. 1 pkt 15 ustawy pzp, chyba że wykonawca dokonał płatności należnych podatków, opłat lub składek

na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne wraz z odsetkami lub grzywnami lub zawarł wiążące porozumienie w sprawie spłaty tych należności);

Dokumentem składanym przez wykonawcę jest oświadczenie o braku podstaw do wykluczenia/JEDZ, zaświadczenie właściwej terenowej jednostki organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego albo innego dokumentu potwierdzającego, że wykonawca nie zalega z opłacaniem składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne, wystawionego nie wcześniej niż 3 miesiące przed upływem terminu składania ofert albo wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu, lub innego dokumentu potwierdzającego, że wykonawca zawarł porozumienie z właściwym organem w sprawie spłat tych należności wraz z ewentualnymi odsetkami lub grzywnami, w szczególności uzyskał przewidziane prawem zwolnienie, odroczenie lub rozłożenie na raty zaległych płatności lub wstrzymanie w całości wykonania decyzji właściwego organu.

4. art. 30a ustawy pzp oznakowanie (etykiety) - uwzględnienie aspektów społecznych w ramach opisu przedmiotu zamówienia, kryteriów oceny ofert lub warunków realizacji zamówienia

Stosownie do definicji zawartej w ustawie pzp oznakowanie to zaświadczenie, poświadczenie lub każdy inny dokument, potwierdzający, że obiekt budowlany, produkt, usługa, proces lub procedura spełniają określone wymogi.

Oznakowanie, w tym m.in. oznakowanie ekologiczne (ekoetykiety) lub oznakowanie społeczne może zostać wykorzystane w ramach opisu przedmiotu zamówienia, kryteriów oceny ofert lub warunków realizacji zamówienia. Oznakowanie ma charakter fakultatywny i może być zastosowane w przypadku zamówień o szczególnych cechach.

Zastosowane oznakowanie w zamówieniu publicznym nie może naruszać zasad konkurencji i równego traktowania.

Wymagania określone dla danego oznakowania (umożliwiające uzyskanie oznakowania) powinny być związane z przedmiotem zamówienia i zbieżne z wymaganiami odnośnie przedmiotu zamówienia, które będą miały zastosowanie w danym postępowaniu.

Jak wynika z art. 30a ustawy pzp wymagania dotyczące oznakowania powinny być oparte na obiektywnie możliwych do sprawdzenia i niedyskryminujących kryteriach, a warunki i zasady przyznawania oznakowania powinny być ustalone w drodze otwartej i przejrzystej procedury, w której mogą uczestniczyć wszystkie zainteresowane podmioty, w tym podmioty należące do administracji publicznej, konsumenci, partnerzy społeczni, producenci, dystrybutorzy oraz organizacje pozarządowe. Wymagania dotyczące oznakowania powinny być określone przez podmiot trzeci, na który wykonawca ubiegający się o oznakowanie nie może wywierać decydującego wpływu. Dane oznakowanie powinno być dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron. Wszystkie powyższe warunki powinny być spełnione łącznie.

Ustanawiając wymóg posiadania określonej etykiety należy pamiętać, iż przedmiot zamówienia musi spełniać wszystkie wymogi charakteryzujące dane oznakowanie. Jeżeli

zamawiane roboty budowlane, dostawy lub usługi mają spełniać jedynie niektóre wymogi określonego oznakowania, zamawiający nie może wymagać określonej etykiety.

Jeżeli wymagane jest przedstawienie określonego oznakowania, zamawiający akceptuje wszystkie oznakowania potwierdzające, że dane roboty budowlane, dostawy lub usługi spełniają równoważne wymagania. Natomiast gdy wykonawca z przyczyn od niego niezależnych nie może uzyskać określonego przez zamawiającego oznakowania lub oznakowania potwierdzającego, że dane roboty budowlane, dostawy lub usługi spełniają równoważne wymagania, zamawiający w terminie przez siebie wyznaczonym akceptuje inne odpowiednie środki dowodowe, w szczególności dokumentację techniczną producenta, o ile dany wykonawca udowodni, że roboty budowlane, dostawy lub usługi, które mają zostać przez niego wykonane, spełniają wymagania określonego oznakowania lub określone wymagania wskazane przez zamawiającego.

Przykładem zastosowania oznakowania w postępowaniu na catering może być wymaganie, aby kawa, herbata, cukier trzcinowy pochodziły z legalnych i zrównoważonych upraw i były wyprodukowane z poszanowaniem następujących standardów społecznych: zakaz pracy przymusowej oraz pracy dzieci, równe traktowanie kobiet i mężczyzn, demokratyczne podejmowanie decyzji w organizacjach drobnych producentów oraz obecność związków zawodowych na dużych plantacjach, wynagrodzenie wystarczające na godne życie (nie niższe niż pensja minimalna w danym kraju lub sektorze). Znakiem spełniającym te wymagania będzie oznakowanie Fairtrade® lub inne równoważne.

Przykłady oznakowania społecznego:

1. Fairtrade

Główne zasady Fairtrade:

- szacunek i troska dla ludzi i środowiska, stawianie potrzeb ludzi przed zyskiem;
- tworzenie producentom środków i możliwości w celu poprawy ich warunków życia i pracy;
- rozwój obustronnie korzystnych relacji pomiędzy sprzedawcami i nabywcami;
- płać przez kupujących ceny, która zapewnia producentom sprawiedliwe wynagrodzenie za ich pracę i akceptowalny dochód dla organizacji handlowej;
- wzrost świadomości na temat sytuacji kobiet i mężczyzn jako producentów i handlowców;
- promocja równych szans dla kobiet;
- ochrona praw kobiet, dzieci i ludności tubylczej.

Oznakowanie Fairtrade - <http://www.fairtrade.net/>

2. Fair for life

Oznakowanie Fair for life - opiera się na zachowaniu norm społecznej odpowiedzialności w zakresie godziwych warunków pracy, ochrony środowiska i stosunków ze społecznościami lokalnymi, ale koncentruje się dodatkowo na sprawiedliwych stosunkach handlowych, zapewnieniu uczciwych cen i bezpośredniego wsparcia dla grup marginalizowanych za pomocą Funduszu Rozwoju Sprawiedliwego Handlu.

http://www.fairforlife.org/client/fairforlife/file/FFL_2013_0_Programme.pdf

3. For life

Oznakowanie For life potwierdza, że pracownicy posiadają bezpieczne i sprawiedliwe warunki pracy oparte na podstawowych prawach pracowniczych określanych przez Międzynarodową Organizację Pracy, zapewnione są odpowiednie warunki wynagradzania dla wszystkich pracowników, podmiot certyfikowany zobowiązuje się do społecznej odpowiedzialności i pełnienia pozytywnej roli w społeczności lokalnej oraz podejmuje wysiłki na rzecz monitorowania i polepszania oddziaływania na środowisko naturalne. Oznakowanie For Life potwierdza, że firma jest zobowiązana do działania jako odpowiedzialny pracodawca i promotor zrównoważonych praktyk oraz że grupy producentów mają przejrzyste struktury wewnętrzne oraz uczciwe relacje z producentami. Oznakowanie stwierdza, że dany podmiot prowadzi uczciwą politykę w zakresie zatrudnienia, to firma i jej praktyki w zakresie zatrudnienia są certyfikowane a nie produkty. Oznakowanie Fair for Life jest dostępne dla produktów wytwarzanych przez podmioty posiadające certyfikat For Life.

http://www.fairforlife.org/pmws/indexDOM.php?client_id=fairforlife&page_id=fl&lang_iso639=en

5. art. 90 ust. 1 ustawy pzp obowiązek badania rażąco niskiej ceny z uwzględnieniem aspektów społecznych:

Stosownie do art. 90 ust. 1 pkt 1 i 3 ustawy pzp badanie rażąco niskiej ceny może odnosić się do:

- 1) kosztów pracy (minimalne wynagrodzenie za pracę),
- 2) przestrzegania przepisów prawa pracy i przepisów o zabezpieczeniu społecznym, obowiązujących w miejscu, w którym realizowane jest zamówienie.

W odniesieniu do kosztów pracy wartość przyjęta do ustalenia ceny nie może być niższa od minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalonego na podstawie art. 2 ust. 3–5 ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2017 r. poz. 847). W przypadku umów cywilnoprawnych zastosowanie znajdują przepisy o minimalnej stawce godzinowej. Od 1 stycznia 2018 r. minimalne wynagrodzenie za pracę wynosi 2100,00 zł. Od 1 stycznia 2018 r. obowiązuje również minimalna stawka godzinowa dla pracujących na umowach zlecenia oraz umowach o świadczenie usług, w tym samo-zatrudnionych i wynosi ona 13,70 zł za godzinę¹⁶. W latach kolejnych, wysokość tej stawki uzależniona będzie również od corocznej dynamiki wzrostu minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Według Głównego Urzędu Statystycznego całość kosztów pracy obejmuje następujące składniki:

- wynagrodzenia osobowe,
- dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników sfery budżetowej,
- wynagrodzenia z tytułu umowy zlecenia lub umowy o dzieło,
- honoraria,
- wydatki na doskonalenia, kształcenie i przekwalifikowanie kadr,
- wydatki na delegacje służbowe,
- składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowne i wypadkowe opłacane przez pracodawcę,
- składki na Fundusz Pracy,
- wydatki związane z bezpieczeństwem i higieną pracy,
- zakładowy fundusz świadczeń socjalnych,
- pozostałe wydatki, m.in. wydatki przeznaczone na rekrutację, wydatki na dojazdy do pracy pracowników,
- wydatki poniesione przez pracodawcę na ubezpieczania pracowników w trzecim filarze,
- wypłaty z tytułu udziału w zysku do podziału lub nadwyżki bilansowej w spółdzielniach.

Obowiązkiem wykonawcy jest wykazanie zamawiającemu, że oferta nie zawiera rażąco niskiej ceny lub kosztu. Ostatecznie o tym, czy cena oferty jest rzeczywiście rażąco niska, rozstrzyga zamawiający w oparciu o posiadane materiały, w szczególności wyjaśnienia

---

¹⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 września 2017 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2018 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1747).

wykonawcy i załączone przez niego dokumenty, oceniane w kontekście właściwości przedmiotu zamówienia. Jeżeli wykonawca nie uzasadni zaoferowanej ceny stosownie do wymogu wynikającego z art. 90 ust. 2 ustawy pzp, zamawiający jest zobowiązany do odrzucenia oferty takiego wykonawcy, jako oferty zawierającej rażąco niską cenę. Odrzucenie takiej oferty następuje na podstawie art. 89 ust.1 pkt 4 oraz art. 90 ust. 3 ustawy pzp.

Odrzucając ofertę wykonawcy, zamawiający ma obowiązek przekazać mu informację o powyższym, wskazując jednocześnie na uzasadnienie faktyczne i prawne.

Korzyści ze stosowania klauzul społecznych

Jedną z podstawowych zalet stosowania klauzul społecznych jest usamodzielnianie i aktywizowanie osób zagrożonych wykluczeniem zawodowym i społecznym. Zatrudnianie osób defaworyzowanych wyrównuje ich szanse na rynku pracy, a także powoduje, że stają się równoprawnymi członkami naszego społeczeństwa.

Warto też wskazać na inne pozytywne aspekty stosowania zamówień społecznie odpowiedzialnych:

- wspieranie lokalnych i regionalnych podmiotów ekonomii społecznej w wyniku realizacji zamówień publicznych przez te podmioty, w rezultacie wspieranie grup defaworyzowanych objętych pomocą określonych podmiotów ekonomii społecznej (wspieranie rozwoju lokalnego);
- możliwość dodatkowego wsparcia finansowego ze środków publicznych dla podmiotów zatrudniających osoby niepełnosprawne czy defaworyzowane, w trakcie zatrudnienia tych osób;
- budowa pozytywnego wizerunku zamawiającego, jako podmiotu społecznie odpowiedzialnego.

W dłuższej perspektywie czasowej aktywizowania ww. osób spowoduje spadek wydatków publicznych na m.in. opiekę społeczną, rehabilitację, bowiem osoby, które do tej pory trzeba było wspierać będą w stanie utrzymać się samodzielnie.

Przeszkody w stosowaniu klauzul społecznych

Do najczęściej wskazywanych przeszkód w stosowaniu klauzul społecznych należą opory zamawiającego przed ich zastosowaniem. Często podyktowane jest to obawą, iż konkretne postępowanie przetargowe nie zostanie rozstrzygnięte, a w przypadku rozstrzygnięcia konkretnego postępowania, zamawiający obawiają się, iż przedmiot zamówienia nie zostanie należycie wykonany.

Jako utrudnienie w stosowaniu klauzul społecznych w prowadzonych postępowaniach wskazywane jest też nieznajomość przepisów ustawy pzp związanych z klauzulami społecznymi przez osoby prowadzące postępowania oraz niechęć do ich zastosowania. Często wiąże się to z dodatkowym nakładem pracy, koniecznością weryfikacji większej ilości dokumentów oraz nieznajomością przepisów.

Jednak w związku z coraz szerszym propagowaniem zamówień społecznie odpowiedzialnych oraz coraz większym zaangażowaniem się zamawiających w lokalną politykę społeczną powyższa przeszkoda, powoli, ale zaczyna tracić na znaczeniu.

Jednym z większych natomiast utrudnień dla podmiotów ekonomii społecznej jest fakt, iż często w prowadzonych postępowaniach, bez klauzul społecznych, postawione warunku udziału w postępowaniu są zbyt wygórowane dla tych podmiotów i nie są one w stanie im sprostać i stanąć do udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego, a co za tym idzie konkurować na równych zasadach z przedsiębiorcami funkcjonującymi w obrocie gospodarczym. Wiąże się to z tym, iż podmioty ekonomii społecznej nie tylko prowadzą działalność gospodarczą, ale przede wszystkim wspierają osoby defaworyzowane, a koszty i praca z tym związane są dużo wyższe niż w przypadku prowadzenia „zwykłego” przedsiębiorstwa. Stąd tak ważne jest, aby prowadzić postępowania z wykorzystaniem klauzul społecznych, aby wyrównywać szanse podmiotów ekonomii społecznej, jako podmiotów słabszych i umożliwiać tym podmiotom konkurowanie na rynku z innymi podmiotami na równych zasadach.

Formalną przeszkodą jest natomiast brak możliwości wyszukiwania na portalu Biuletynu Zamówień Publicznych¹⁷ ogłoszeń z klauzulami społecznymi, zamówień zastrzeżonych dla określonych podmiotów, a więc skierowanych do zakładów pracy chronione jak i podobnych podmiotów. Obecna wyszukiwarka na stronie BZP pozwala na filtrowanie wyników w niewielu kategoriach i konieczne jest przeglądanie wielu ogłoszeń w poszukiwaniu właściwego. To utrudnia podmiotom ekonomii społecznej rozszerzenia skali swojej działalności z lokalnej na regionalną lub nawet większą. Stąd postulat rozszerzenia możliwości wyszukiwarki ogłoszeń Biuletynu Zamówień Publicznych o dodatkowe funkcjonalności umożliwiające wyszukiwanie ww. ogłoszeń o zamówienie.

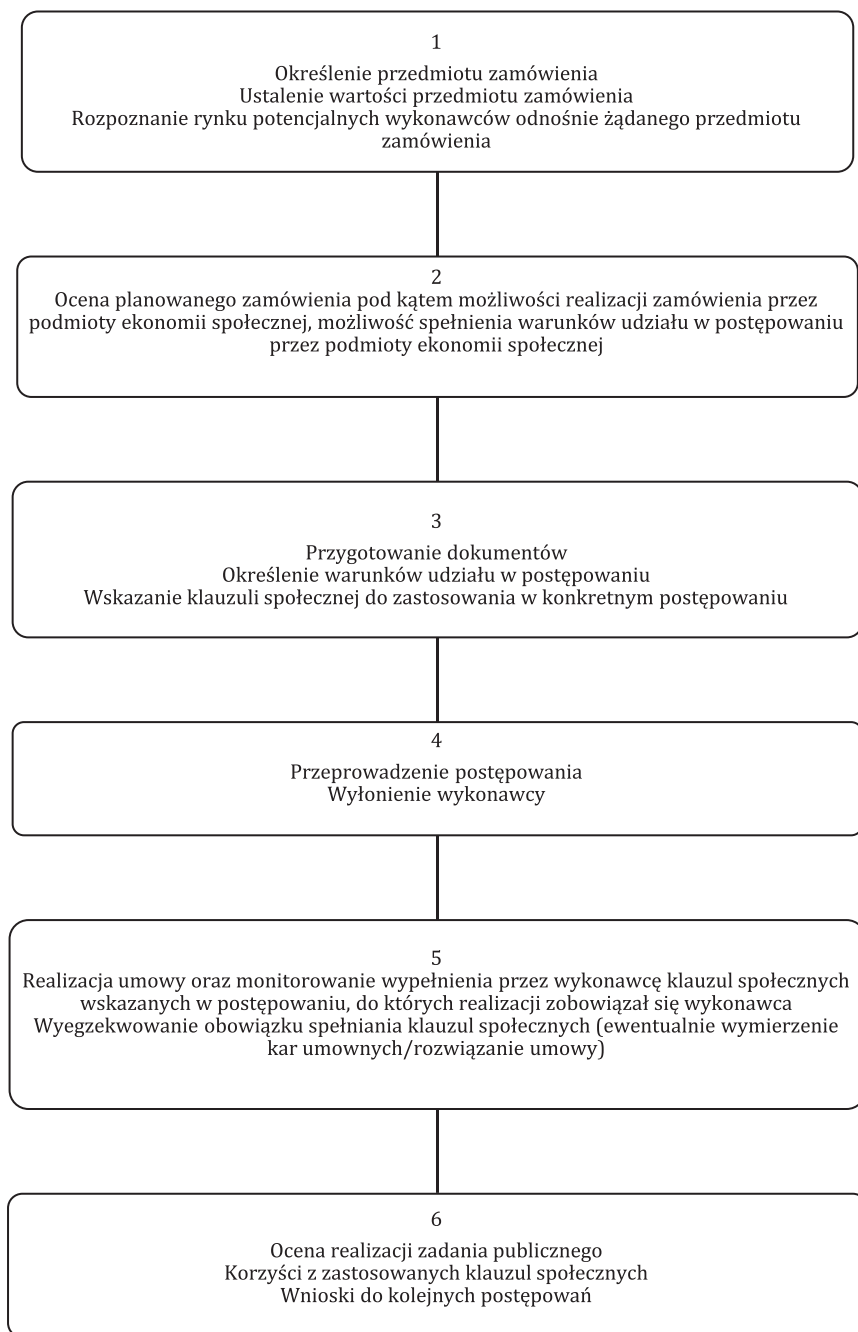
¹⁷ <https://bzp.uzp.gov.pl/>

Przeprowadzenie postępowania z klauzulami społecznymi

Przed wszczęciem każdego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego należy dokonać następujących czynności:

1. Określić rodzaj przedmiotu zamówienia, czyli co jest do zrobienia.
2. Ustalić wartość przedmiotu zamówienia.
3. Rozpoznać rynek potencjalnych wykonawców odnośnie żadanego przedmiotu zamówienia, ocenić możliwości realizacji żadanego przedmiotu zamówienia przez podmioty ekonomii społecznej, zastanowić się, jakie grupy defaworyzowane wesprzeć w ramach realizacji przedmiotu zamówienia, ocenić możliwości zatrudnienia osób wykluczonych, możliwości zastosowania klauzuli zastrzeżonej.
4. Przygotowanie dokumentów, wskazanie klauzuli społecznej do zastosowania w konkretnym postępowaniu, określenie warunków udziału w postępowaniu oraz innych wymagań.
5. Przeprowadzenie postępowania, wyłonienie wykonawcy.
6. Realizacja umowy oraz monitorowanie wypełnienia przez wykonawcę klauzul społecznych wskazanych w postępowaniu, do których realizacji zobowiązał się wykonawca, wyegzekwowanie obowiązku spełniania klauzul społecznych (ewentualnie wymierzenie kar umownych/rozwiązanie umowy).
7. Ocena realizacji zadania publicznego – jakie korzyści uzyskano z zastosowanych klauzul społecznych, wyciągnięcie wniosków do kolejnych postępowań.

Poniższy schemat obrazuje sposób przeprowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia z wykorzystaniem klauzul społecznych.

Schemat 3. Przeprowadzenie postępowania z klauzulami społecznymi.

W przypadku postępowań o wartości powyżej 30 000 euro zasady i tryb postępowania określa ustawa Prawo zamówień publicznych.

Natomiast w przypadku postępowań poniżej 30 000 euro zamawiający zobowiązany jest stosować zasady określone w ustawie o finansach publicznych, wynikające m.in. z art. 44 ust. 3 przedmiotowej ustawy, zgodnie z którym wydatki publiczne powinny być dokonywane:

- 1) w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasad:
  - a) uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów,
  - b) optymalnego doboru metod i środków służących osiągnięciu założonych celów;
- 2) w sposób umożliwiający terminową realizację zadań;
- 3) w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań.

W celu wsparcia procesu stosowania klauzul społecznych przez jednostki sektora finansów publicznych zaleca się opracowanie w danej jednostce regulaminu/zarządzenia wewnętrznego, które wprowadzałyby obowiązek stosowania klauzul społecznych w postępowaniach zarówno powyżej jak i poniżej 30 000 euro w obszarach, w których działają podmioty ekonomii społecznej, np.:

- 1) usługi gastronomiczne i cateringowe,
- 2) usługi opiekuńcze,
- 3) usługi związane z utrzymaniem czystości i sprzątnięciem wnętrz,
- 4) usługi ochrony osób i mienia,
- 5) utrzymywanie terenów zieleni.

Aby wskazać odpowiednie rodzaje usług i wesprzeć lokalne podmioty ekonomii społecznej, działające na danym obszarze warto rozpoznać rynek i określić, w jakich obszarach działają podmioty ekonomii społecznej, które chcielibyśmy wesprzeć¹⁸. Po zebraniu potrzebnych danych i dokonaniu analizy należy wskazać w tworzonym regulaminie/zarządzeniu określone rodzaje usług i wprowadzić obowiązek stosowania klauzul społecznych w przypadku postępowań o udzielenie zamówienia publicznego na przedmiotowe usługi.

Wzór przykładowego regulaminu/zarządzenia zawarty jest w załączniku nr 1 do niniejszego opracowania.

---

¹⁸ Wykaz podmiotów ekonomii społecznej województwa lubuskiego znajduje się na stronie internetowej <http://es.lubuskie.pl/>

Przykłady zapisów dotyczących stosowania klauzul społecznych w przeprowadzonych postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego

Zamówienie poniżej 30 000 euro, art. 15a ustawy o spółdzielniach socjalnych

Zamawiający: Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze

Ogłoszenie o zamówieniu na usługi społeczne o wartości poniżej 30 000 euro.

Przedmiotem zamówienia jest usługa polegająca na wykonaniu materiałów szkoleniowych dla uczestników wraz z dostawą do siedziby zamawiającego

Ogłoszenie o zamówieniu

Fragmenty ogłoszenia dotyczące zastrzeżenia zamówienia:

(...)

Przedmiot zamówienia zostanie zlecony zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych art. 15a, na podstawie której o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie spółdzielnie socjalne, działające na podstawie ustawy lub właściwych przepisów państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, z uwzględnieniem przepisów art. 44 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

(...)

Ponadto stosownie do art. 15a ust. 2 ustawy o spółdzielniach socjalnych, informacja o zastrzeżeniu zamówienia musi znaleźć się we wniosku o uruchomienie procedury udzielenia zamówienia publicznego oraz w odpowiednich dokumentach postępowania o udzielenie zamówienia publicznego

Klauzula zastrzeżona z art. 22 ust. 2 ustawy pzp

1. Zamawiający: Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zielonej Górze

Ogłoszenie o zamówieniu na usługi społeczne o wartości nieprzekraczającej 750 000 euro.

Postępowanie prowadzone w oparciu o art. 138o ustawy Prawo zamówień publicznych.

Przedmiotem zamówienia jest usługa polegająca na: zorganizowaniu i przeprowadzeniu dwudniowej krajowej wizyty studyjnej do podmiotów ekonomii społecznej oraz zorganizowanie i przeprowadzenie jednodniowej krajowej wizyty studyjnej do podmiotów ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim

Ogłoszenie o zamówieniu

Fragmenty ogłoszenia dotyczące zastrzeżenia zamówienia

(...)

3.2 Informacja o zastosowanych przez Zamawiającego klauzulach społecznych.

3.2.1. Na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy Prawo zamówień publicznych Zamawiający zastrzega, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie zakłady pracy chronionej oraz inni Wykonawcy, których działalność, lub działalność ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, obejmuje społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych, w szczególności:

- 1) osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2011 r. poz. 721, z późn. zm.);
- 2) bezrobotnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 645, 691 i 868);
- 3) osób pozbawionych wolności lub zwalnianych z zakładów karnych, o których mowa w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. poz. 557, z późn. zm.), mających trudności w integracji ze środowiskiem;
- 4) osób z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2016 r. poz. 546 i 960);
- 5) osób bezdomnych w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 930);
- 6) osób, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r. poz. 680, z 2013 r. poz. 1650, z 2014 r. poz. 1004, z 2015 r. poz. 1607 oraz z 2016 r. poz. 783);
- 7) osób do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadających status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia;
- 8) osób będących członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będących członkami mniejszości narodowych i etnicznych w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. z 2015 r. poz. 573 oraz z 2016 r. poz. 749).

Minimalny procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do powyższych kategorii, o nie może być mniejszy niż 30%, osób zatrudnionych przez zakłady pracy chronionej lub wykonawców albo ich jednostek, które będą realizowały zamówienie.

Oferty złożone przez Wykonawców, którzy nie spełniają warunku określonego w pkt. 3.2.1 nie będą rozpatrywane.

(...)

6. Wykaz oświadczeń lub dokumentów, jakie mają dostarczyć Wykonawcy w celu wykazania spełniania warunków udziału w postępowaniu oraz w celu wykazania braku podstaw do wykluczenia

(...)

6.6.3. Oświadczenie Wykonawcy – art. 22 ust. 2 ustawy Pzp – **Załącznik nr 9.**

Oświadczenie

Załącznik Nr 9

Znak sprawy: .....

.....
(pieczęć Wykonawcy)

OŚWIADCZENIE WYKONAWCY – art. 22 ust. 2 ustawy Pzp

Oświadczanie o spełnieniu warunków w art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 907 ze zm.) zwanej dalej w skrócie ustawą Pzp. Przystępując do postępowania w sprawie udzielenia zamówienia publicznego na:

1. zorganizowanie i przeprowadzenie dwudniowej krajowej wizyty studyjnej do podmiotu w ekonomii społecznej,
2. zorganizowanie i przeprowadzenie jednodniowej krajowej wizyty studyjnej do podmiotu w ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim

Ja (imię i nazwisko)

.....
reprezentując podmiot (nazwa):

.....
jako upoważniony na piśmie lub wpisany w rejestrze

.....
w imieniu reprezentowanego przeze mnie podmiotu oświadczam, że:

1. Wykonawca jest podmiotem określonym w art. 22 ust. 2 Pzp.
2. Procentowy wskaźnik zatrudnienia osób należących do jednej lub więcej kategorii, o których mowa w art. 22 ust. 2 ustawy Pzp jest nie mniejszy niż 30% i wynosi ..... %, słownie: .....

.....
Pieczęć i czytelny podpis
Wykonawcy
lub osoby/osób uprawnionych do
reprezentowania
Wykonawcy

2. Zamawiający: Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krakowie

Ogłoszenie o zamówieniu na usługi społeczne o wartości nieprzekraczającej 750 000 euro.

Postępowanie prowadzone w oparciu o art. 138o ustawy Prawo zamówień publicznych.

Przedmiotem zamówienia jest świadczenie usług cateringowych na potrzeby Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie, w ramach projektu dofinansowanego ze środków Unii Europejskiej, świadczenie usług cateringowych na potrzeby Regionalnego Ośrodka Polityki

Społecznej w Krakowie, kody CPV: 55520000-1 Usługi dostarczania posiłków, 55521200-0 Usługi dowożenia posiłków.

Ogłoszenie o zamówieniu

Fragmenty ogłoszenia dotyczące zastrzeżenia zamówienia

VI. OPIS WARUNKÓW UDZIAŁU W POSTĘPOWANIU:

7. O udzielenie zamówienia mogą ubiegać się Wykonawcy spełniający warunek dotyczący aspektu społecznego, tj. o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie zakłady pracy chronionej oraz inni wykonawcy, których działalność, lub działalność ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, obejmuje społeczną i zawodową integrację osób będących członkami dowolnej z grup społecznie marginalizowanych, wymienionych w art. 22 ust. 2 pkt 1-8 ustawy Prawo zamówień publicznych. Wskaźnik zatrudnienia danej grupy nie może być niższy niż 30% osób zatrudnionych przez zakład pracy.

VII. WYKAZ WYMAGANYCH OŚWIADCZEŃ LUB DOKUMENTÓW

1. W celu wykazania spełniania warunku udziału w postępowaniu należy przedłożyć:
  - 1.2. Oświadczenie, iż Wykonawca spełnia warunek dotyczący aspektu społecznego, o którym mowa w pkt. VI.7 ogłoszenia.
Wzór oświadczenia stanowi **załącznik nr 3 do niniejszego ogłoszenia**.

Załącznik nr 3 do Ogłoszenia

Nr faksu: .....

Adres e-mail: .....

OŚWIADCZENIE

Ja(my), niżej podpisany(i) _____,

działając w imieniu i na rzecz Wykonawcy: _____,

w odpowiedzi na ogłoszenie o postępowaniu prowadzonym w trybie art.138o ustawy Pzp na Świadczenie usług cateringowych na potrzeby Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie, stosownie do treści art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych, oświadczam(y), iż Wykonawca którego reprezentuję:

zatrudnia .....% osób będących członkami grupy społecznie marginalizowanej wymienionej w art. 22 ust. 2 pkt ..... * (ustawy Pzp) spośród wszystkich zatrudnionych przez Wykonawcę osób.

Świadom(i) odpowiedzialności karnej (art. 297 Kodeksu karnego), oświadczam(y), że załączone do oferty dokumenty opisują stan prawny i faktyczny, aktualny na dzień złożenia oferty.

_____, dn. _____

(podpis(-y) i pieczęć(-cie) osoby(-ób) upoważnionej(-ych)
do reprezentowania Wykonawcy)

*odpowiednio uzupełnić:

Art. 22 ust. 2.

Zamawiający może zastrzec w ogłoszeniu o zamówieniu, że o udzielenie zamówienia mogą ubiegać się wyłącznie zakłady pracy chronionej oraz inni wykonawcy, których działalność, lub działalność ich wyodrębnionych organizacyjnie jednostek, które będą realizowały zamówienie, obejmuje społeczną i zawodową integrację osób będących członkami grup społecznie marginalizowanych, w szczególności:

- 1) osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2046 z późn. zm.);
- 2) bezrobotnych w rozumieniu ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2017 r. poz. 1065 z późn. zm.);
- 3) osób pozbawionych wolności lub zwalnianych z zakładów karnych, o których mowa w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 665 z późn. zm.), mających trudności w integracji ze środowiskiem;
- 4) osób z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2017 r. poz. 882);
- 5) osób bezdomnych w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2017 r. poz. 1769 z późn. zm.);
- 6) osób, które uzyskały w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1836 z późn. zm.);
- 7) osób do 30. roku życia oraz po ukończeniu 50. roku życia, posiadających status osoby poszukującej pracy, bez zatrudnienia;
- 8) osób będących członkami mniejszości znajdującej się w niekorzystnej sytuacji, w szczególności będących członkami mniejszości narodowych i etnicznych w rozumieniu ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. z 2017 r. poz. 823).

Wzór umowy – fragmenty dotyczące zastrzeżenia zamówienia

UMOWA

§1

2. Wykonawca oświadcza, że:

- 2) wyraża zgodę na kontrolowanie realizacji umowy i związanych z tym dokumentów przez Zamawiającego lub upoważnione do tego instytucje;
- 3) ponad 30% zatrudnionych przez niego pracowników stanowią osoby będące członkami grup społecznie marginalizowanych o których mowa w art. 22 ust. 2. Ustawy prawo zamówień publicznych;

Klauzula zatrudnieniowa, art. 29 ust. 4 ustawy pzp

Zamawiający: Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie

Zamawiający zastosował klauzulę zatrudnieniową na podstawie art. 29 ust. 4 ustawy pzp oraz dodatkowo aspekty społeczne na podstawie art. 22 ust. 3a ustawy pzp (wymóg zatrudnienia pracowników na podstawie umowy o pracę)

Ogłoszenie o zamówieniu zamieszczono w BZP, postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego poniżej wartości ustalonej na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy pzp prowadzone w trybie przetargu nieograniczonego

Przedmiotem zamówienia jest świadczenie usług sprzątania obiektów Centralnej Szkoły Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie, kody CPV 90910000-9 usługi sprzątania

Ogłoszenie o zamówieniu

Fragmenty ogłoszenia

SEKCJA II: PRZEDMIOT ZAMÓWIENIA

(...)

II.4) Krótki opis przedmiotu zamówienia

(...)

8. Na podstawie art. 29 ust. 3a p.z.p., Zamawiająca wymaga zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez Wykonawcę, podwykonawcę lub dalszego podwykonawcę co najmniej 4 pracowników, wykonujących czynności bezpośrednio związane z wykonywaniem usługi, czyli tzw. pracowników fizycznych, na terenie Zamawiającej. 9. Na podstawie art. 29 ust. 4 pkt 3) ustawy Zamawiająca wymaga, aby przedmiot zamówienia realizowany był z udziałem co najmniej 2 osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zatrudnionych na umowę o pracę.

SIWZ (Specyfikacja istotnych warunków zamówienia), fragmenty

3. OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA

(...)

3.9. Na podstawie art. 29 ust. 3a p.z.p., Zamawiająca wymaga zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez Wykonawcę, podwykonawcę lub dalszego podwykonawcę co najmniej 4 pracowników, wykonujących czynności bezpośrednio związane z wykonywaniem usługi, czyli tzw. pracowników fizycznych, na terenie Zamawiającej.

3.10. Na podstawie art. 29 ust. 4 pkt 3) ustawy Zamawiająca wymaga, aby przedmiot zamówienia realizowany był z udziałem co najmniej 2 osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zatrudnionych na umowę o pracę.

(...)

19. FORMALNOŚCI PRZED PODPISANIEM UMOWY.

19.3. Przed podpisaniem umowy, Wykonawca przedstawi wykaz osób, skierowanych do świadczenia usługi sprzątania.

19.4. Na potwierdzenie warunku o którym mowa w pkt. 3.9 siwz, na etapie podpisania umowy (przed podpisaniem umowy), Wykonawca zobowiązany jest przedłożyć Zamawiającej wykaz osób zatrudnionych na umowę o pracę.

19.5. Na potwierdzenie warunku, o którym mowa w pkt. 3.10 siwz, na etapie podpisania umowy (przed podpisaniem umowy), Wykonawca zobowiązany jest przedłożyć Zamawiającej wykaz osób posiadających orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność.

19.6. W przypadku, gdy Wykonawca nie przedłoży wykazu osób, o którym mowa w pkt. 19.4 lub 19.5 siwz lub wykaz ten będzie zawierał mniej osób niż jest wymagane w siwz, Zamawiająca nałoży na Wykonawcę karę w wysokości 500 zł za każdą osobę.

Załącznik nr 1 do SIWZ – szczegółowy opis przedmiotu zamówienia

(...)

III Informacje Dodatkowe

1. Pracownicy

1.1 Wykonawca zapewni odpowiednią liczbę pracowników dla wykonania usługi.

1.2 Wykonawca przedłoży wykaz pracowników przeznaczonych do realizacji wykonania usługi a w przypadku konieczności dokonania zmian osobowych zgłasza ten fakt na piśmie.

1.3 Wykonawca ponosi pełną odpowiedzialność za swoich pracowników w tym badania lekarskie okresowe, szkolenia BHP, inne oraz za przestrzeganie przepisów BHP i p. poż.

1.4 Wykonawca ponosi odpowiedzialność za szkody powstałe w związku z realizacją zamówienia oraz innych działań osób zatrudnionych przez Wykonawcę, w tym za uszkodzenia lub zniszczenia wszelkiej własności publicznej lub prywatnej w pomieszczeniach objętych usługą sprzątania.

1.5 Wykonawca zobowiązany jest do natychmiastowego usuwania wszelkich niedociągnięć stwierdzonych w czasie kontroli realizacji przedmiotu zamówienia.

Wzór umowy, fragmenty

Umowa

§1

(...)

4. Na podstawie art. 29 ust. 3a ustawy, Zamawiająca wymaga zatrudnienia przez Wykonawcę lub podwykonawcę co najmniej 4 osób zatrudnionych na pełny etat, wykonujących bezpośrednio czynności sprzątania. W związku z powyższym, Wykonawca lub podwykonawca w odniesieniu do swoich pracowników, przed rozpoczęciem wykonywania czynności przez te osoby, będzie musiał przedstawić Zamawiającej wykaz osób oraz oświadczenie o zatrudnieniu ich na podstawie umowy o pracę. W przypadku zmiany pracowników lub ustanowienia zastępstw ww. wykaz i oświadczenie muszą być każdorazowo aktualizowane.

5. Na podstawie art. 29 ust. 4 pkt 3) ustawy Zamawiająca wymaga, aby przedmiot zamówienia realizowany był z udziałem co najmniej 2 osób niepełnosprawnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, zatrudnionych na umowę o pracę. Na potwierdzenie spełniania ww. warunku, Wykonawca lub podwykonawca w odniesieniu do swoich pracowników, przed rozpoczęciem wykonywania czynności przez te osoby, będzie musiał przedstawić Zamawiającej wykaz osób wraz z oświadczeniem o posiadaniu przez nie orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność. W przypadku zmiany pracowników lub ustanowienia zastępstw

ww. wykaz i oświadczenie muszą być każdorazowo aktualizowane.

§8

2. W przypadku ujawnienia, że w wykonywaniu czynności sprzątania nie biorą udziału osoby wymienione w wykazie osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę lub w wykazie osób niepełnosprawnych, Wykonawca zapłaci Zamawiającej karę umowną w wysokości 500 zł od każdej osoby niewymienionej w wykazie. Niniejszy zapis nie dotyczy sytuacji wykonywania czynności sprzątania przez wszystkie osoby wymienione w wykazie i dodatkowo osoby niewymienione w wykazie.

§ 9

Zamawiająca może odstąpić od umowy jeżeli Wykonawca nie wykona umowy w określonym terminie lub naruszy inne istotne postanowienia umowy, w szczególności, jeśli elementy świadczonej usługi będą odbiegać od wymaganych przez Zamawiającej w niniejszej umowie i SIWZ. Zdanie poprzedzające nie narusza uprawnień Zamawiającego do odstąpienia od umowy wynikających z przepisów o rękojmi za wady rzeczy.

Klauzule społeczne w kryteriach oceny ofert

Zamawiający: Ministerstwo Finansów w Warszawie

Ogłoszenie o zamówieniu zamieszczono w Dzienniku Urzędowym UE, postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego powyżej wartości ustalonej na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy pzp prowadzone w trybie przetargu nieograniczonego.

Przedmiotem zamówienia jest świadczenie usług utrzymania czystości i wykonywanie prac porządkowych w gmachu Ministerstwa Finansów w Warszawie przy ul. Świętokrzyskiej 12, kody CPV: 90910000 - usługi sprzątania

Ogłoszenie o zamówieniu

Fragmenty ogłoszenia dotyczące kryteriów oceny ofert

XXII. KRYTERIA OCENY OFERT

1. Oferty w Części I zamówienia będą oceniana według poniższych kryteriów:

Lp.	Nazwa kryterium	Znaczenie kryterium (w %)
1.	Cena	60%
2.	Dodatkowa liczba pracowników realizujących usługę	40%

(...)

4. Ocena ofert w kryterium Dodatkowa liczba pracowników realizujących usługę zostanie wyliczona za pomocą następującego mechanizmu:

- 1) w przypadku zobowiązania się Wykonawcy do zatrudnienia dodatkowej liczby pracowników do wykonania usługi po godz. 16:30 w ilości co najmniej 10 osób – ofercie zostanie przyznanych 100 pkt,
- 2) w przypadku zobowiązania się Wykonawcy do zatrudnienia dodatkowej liczby pracowników do wykonania usługi po godz. 16:30 w ilości 5-9 osób – ofercie zostanie przyznanych 50 pkt,
- 3) w przypadku zobowiązania się Wykonawcy do zatrudnienia dodatkowej liczby pracowników do wykonania usługi po godz. 16:30 w ilości poniżej 5 osób lub zgodnie z wymaganiami określonymi we wzorze umowy § 1 ust. 3 pkt 2) – ofercie zostanie przyznanych 0 pkt,

(...)

5. Zamawiający dokona wyboru oferty najwyżej ocenionej w każdej części oddzielnie – tj. o najwyższej liczbie punktów przyznanych w ww. kryteriach wyliczonych wg wzoru określonego w SIWZ.

Aspekty społeczne, art. 22 ust. 3a ustawy pzp

1. Zamawiający: Miasto Brzeziny¹⁹

Ogłoszenie o zamówieniu zamieszczono w BZP, postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego poniżej wartości ustalonej na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy pzp prowadzone w trybie przetargu nieograniczonego

¹⁹ Zapisy opracowane na podstawie wzorów udostępnionych na stronie internetowej Urzędu Zamówień Publicznych.

Przedmiotem zamówienia jest odbiór odpadów komunalnych z terenu miasta Brzeziny, kody CPV 90 50 00 00-2 - Usługi związane z odpadami, 90 51 10 00-2 - Usługi wywozu odpadów, 90 51 20 00-9 - Usługi transportu odpadów, 90 51 31 00-7 - Usługi wywozu odpadów pochodzących z gospodarstw domowych

Ogłoszenie o zamówieniu

Fragmenty ogłoszenia

SEKCJA II: PRZEDMIOT ZAMÓWIENIA

(...)

II.4) Krótki opis przedmiotu zamówienia

(...)

5. Stosownie do treści art. 29 ust. 3a ustawy Pzp Zamawiający wymaga zatrudnienia przez Wykonawcę lub Podwykonawcę na podstawie umowy o pracę, osób wykonujących następujące czynności w zakresie realizacji zamówienia: - w zakresie wykonywania czynności bezpośrednio związanych z wykonywaniem usługi czyli pracowników fizycznych i kierowców. 6. Wykonawca zobowiązuje się, że pracownicy wykonujący czynności wymienione powyżej, będą zatrudnieni na umowę o pracę w rozumieniu przepisów ustawy z dn. 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2016 poz. 1666 ze zm.) 7. W trakcie realizacji zamówienia Zamawiający uprawniony jest do wykonywania czynności kontrolnych wobec Wykonawcy odnośnie spełniania przez Wykonawcę lub Podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 5 czynności. Zamawiający uprawniony jest w szczególności do: a) żądania oświadczeń i dokumentów w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów i dokonywania ich oceny, b) żądania wyjaśnień w przypadku wątpliwości w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów, c) przeprowadzania kontroli na miejscu wykonywania świadczenia. 8. W trakcie realizacji zamówienia na każde wezwanie Zamawiającego w wyznaczonym w tym wezwaniu terminie Wykonawca przedłoży Zamawiającemu wskazane poniżej dowody w celu potwierdzenia spełnienia wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez Wykonawcę lub Podwykonawcę osób wykonujących wskazane w punkcie 5 czynności w trakcie realizacji zamówienia:

- oświadczenie Wykonawcy lub Podwykonawcy o zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności, których dotyczy wezwanie Zamawiającego. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności: dokładne określenie podmiotu składającego oświadczenie, datę złożenia oświadczenia, wskazanie, że objęte wezwaniem czynności wykonują osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę wraz ze wskazaniem liczby tych osób, imion i nazwisk tych osób, rodzaju umowy o pracę i wymiaru etatu oraz podpis osoby uprawnionej do złożenia oświadczenia w imieniu wykonawcy lub podwykonawcy;
- poświadczoną za zgodność z oryginałem odpowiednio przez Wykonawcę lub Podwykonawcę kopię umowy/umów o pracę osób wykonujących w trakcie realizacji zamówienia czynności, których dotyczy ww. oświadczenie wykonawcy lub podwykonawcy (wraz z dokumentem regulującym zakres obowiązków, jeżeli został sporządzony). Kopia umowy/umów powinna zostać zanonimizowana w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z

przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2016r. poz. 922) tj. w szczególności bez adresów, nr PESEL pracowników. Imię i nazwisko pracownika nie podlega anonimizacji. Informacje takie jak: data zawarcia umowy, rodzaj umowy o pracę i wymiar etatu powinny być możliwe do zidentyfikowania. Wyliczenie ma charakter przykładowy. Umowa o pracę może zawierać również inne dane, które podlegają anonimizacji. Każda umowa powinna zostać przeanalizowana przez składającego pod kątem przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych; zakres anonimizacji umowy musi być zgodny z przepisami ww. ustawy.

- zaświadczenie właściwego oddziału ZUS, potwierdzające opłacanie przez Wykonawcę lub Podwykonawcę składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne z tytułu zatrudnienia na podstawie umów o pracę za ostatni okres rozliczeniowy;
- poświadczoną za zgodność z oryginałem odpowiednio przez wykonawcę lub podwykonawcę kopię dowodu potwierdzającego zgłoszenie pracownika przez pracodawcę do ubezpieczeń, zanonimizowaną w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016r. poz. 922). Imię i nazwisko pracownika nie podlega anonimizacji.

9. Z tytułu niespełnienia przez Wykonawcę lub Podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 5 czynności Zamawiający przewiduje sankcję w postaci obowiązku zapłaty przez Wykonawcę kary umownej w wysokości określonej w załączniku nr 7 do SIWZ (wzór umowy). Niezłożenie przez Wykonawcę w wyznaczonym przez Zamawiającego terminie żądanych przez zamawiającego dowodów w celu potwierdzenia spełnienia przez Wykonawcę lub Podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę traktowane będzie jako niespełnienie przez Wykonawcę lub Podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 5 czynności.

10. W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do przestrzegania prawa pracy przez wykonawcę lub podwykonawcę, zamawiający może zwrócić się o przeprowadzenie kontroli przez Państwową Inspekcję Pracy.

SIWZ (Specyfikacja istotnych warunków zamówienia), fragmenty

ROZDZIAŁ III. OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA

5. Stosownie do treści art. 29 ust. 3a ustawy Pzp Zamawiający wymaga zatrudnienia przez Wykonawcę lub Podwykonawcę na podstawie umowy o pracę, osób wykonujących następujące czynności w zakresie realizacji zamówienia:

– w zakresie wykonywania czynności bezpośrednio związanych z wykonywaniem usługi czyli pracowników fizycznych i kierowców.

6. Wykonawca zobowiązuje się, że pracownicy wykonujący czynności wymienione powyżej, będą zatrudnieni na umowę o pracę w rozumieniu przepisów ustawy z dn. 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (t.j. Dz. U. z 2016 poz. 1666 ze zm.)

7. W trakcie realizacji zamówienia Zamawiający uprawniony jest do wykonywania czynności kontrolnych wobec Wykonawcy odnośnie spełniania przez Wykonawcę lub Podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 5 czynności. Zamawiający uprawniony jest w szczególności do:

- a) żądania oświadczeń i dokumentów w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów i dokonywania ich oceny,
- b) żądania wyjaśnień w przypadku wątpliwości w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów,
- c) przeprowadzania kontroli na miejscu wykonywania świadczenia.
8. W trakcie realizacji zamówienia na każde wezwanie Zamawiającego w wyznaczonym w tym wezwaniu terminie Wykonawca przedłoży zamawiającemu wskazane poniżej dowody w celu potwierdzenia spełnienia wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez Wykonawcę lub Podwykonawcę osób wykonujących wskazane w punkcie 5 czynności w trakcie realizacji zamówienia:
- oświadczenie Wykonawcy lub Podwykonawcy o zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności, których dotyczy wezwanie zamawiającego. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności: dokładne określenie podmiotu składającego oświadczenie, datę złożenia oświadczenia, wskazanie, że objęte wezwaniem czynności wykonują osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę wraz ze wskazaniem liczby tych osób, imion i nazwisk tych osób, rodzaju umowy o pracę i wymiaru etatu oraz podpis osoby uprawnionej do złożenia oświadczenia w imieniu wykonawcy lub podwykonawcy;
  - poświadczoną za zgodność z oryginałem odpowiednio przez Wykonawcę lub Podwykonawcę kopię umowy/umów o pracę osób wykonujących w trakcie realizacji zamówienia czynności, których dotyczy ww. oświadczenie Wykonawcy lub Podwykonawcy (wraz z dokumentem regulującym zakres obowiązków, jeżeli został sporządzony). Kopia umowy/umów powinna zostać zanonimizowana w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2016r. poz. 922) tj. w szczególności bez adresów, nr PESEL pracowników. Imię i nazwisko pracownika nie podlega anonimizacji. Informacje takie jak: data zawarcia umowy, rodzaj umowy o pracę i wymiar etatu powinny być możliwe do zidentyfikowania. Wyliczenie ma charakter przykładowy. Umowa o pracę może zawierać również inne dane, które podlegają anonimizacji. Każda umowa powinna zostać przeanalizowana przez składającego pod kątem przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych; zakres anonimizacji umowy musi być zgodny z przepisami ww. ustawy.
  - zaświadczenie właściwego oddziału ZUS, potwierdzające opłacanie przez wykonawcę lub podwykonawcę składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne z tytułu zatrudnienia na podstawie umów o pracę za ostatni okres rozliczeniowy;
  - poświadczoną za zgodność z oryginałem odpowiednio przez wykonawcę lub podwykonawcę kopię dowodu potwierdzającego zgłoszenie pracownika przez pracodawcę do ubezpieczeń, zanonimizowaną w sposób zapewniający ochronę danych osobowych pracowników, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 922). Imię i nazwisko pracownika nie podlega anonimizacji.
9. Z tytułu niespełnienia przez Wykonawcę lub Podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 5 czynności zamawiający przewiduje sankcję w postaci obowiązku zapłaty przez wykonawcę kary umownej w wysokości określonej w załączniku nr 7 do SIWZ (wzór umowy). Niezłożenie przez Wykonawcę w wyznaczonym przez zamawiającego terminie żądanych przez Zamawiającego

dowodów w celu potwierdzenia spełnienia przez Wykonawcę lub Podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę traktowane będzie jako niespełnienie przez Wykonawcę lub Podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 5 czynności.

10. W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do przestrzegania prawa pracy przez Wykonawcę lub Podwykonawcę, Zamawiający może zwrócić się o przeprowadzenie kontroli przez Państwową Inspekcję Pracy.

Wzór umowy, fragmenty

Umowa

§ 3

[Obowiązki stron]

1. Wykonawca zobowiązuje się w szczególności do:

e) zatrudnienia przy realizacji umowy odpowiedniego nadzoru oraz pracowników posiadających wymagane kwalifikacje do właściwego i terminowego wykonywania usług;

§ 8

[Odszkodowania i kary umowne]

1. Wykonawca zapłaci Zamawiającemu kary umowne:

d) za każdy inny przypadek naruszenia obowiązków Wykonawcy określonych w § 3 ust. 1 i 3 niniejszej umowy, z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy – 500,00 zł brutto za każde naruszenie;

2. Zamawiający zastrzega sobie prawo dochodzenia odszkodowania przewyższającego wysokość zastrzeżonych kar umownych na zasadach przewidzianych w Kodeksie cywilnym.

3. Wykonawca zobowiązuje się do zapłaty kar umownych w terminie 14 dni licząc od daty otrzymania wezwania.

4. Wykonawca oświadcza, że wyraża zgodę na potrącenie kary umownej z należności wynikającej z faktury.

5. Zamawiający jest uprawniony do bieżącego kontrolowania wywiązywania się Wykonawcy ze świadczonych usług.

§ 10

[Odstąpienie od umowy]

3. Zamawiającemu przysługuje ponadto prawo rozwiązania umowy bez wypowiedzenia od umowy:

c) gdy Wykonawca nie zapewnia świadczenia właściwej jakości usługi, zgodnej z SIWZ i złożoną ofertą, pomimo pisemnego wezwania Zamawiającego. Rozwiązanie umowy może nastąpić wówczas po upływie 7 dni od dnia wezwania do poprawy jakości usług;

4. Rozwiązanie umowy bez wypowiedzenia nastąpi w formie pisemnej pod rygorem nieważności i powinno zawierać uzasadnienie faktyczne i prawne.

5. W razie odstąpienia od umowy z przyczyn opisanych w ust. 1, Zamawiający obowiązany jest do:

a) dokonania odbioru usługi przerwanej,

b) zapłaty za usługę faktycznie wykonaną do dnia odstąpienia od umowy.

§ 12

[Ochrona danych]

1. Strony zgodnie oświadczają, iż zapewniają przestrzeganie zasad przetwarzania i ochrony danych osobowych, zgodnie z przepisami ustawy o ochronie danych osobowych, które będą przekazywane lub udostępnione w związku lub w wyniku realizacji postanowień umowy.

2. Wykonawca i Zamawiający zobowiązują się nie ujawniać, nie przekazywać, nie przetwarzać, nie wykorzystywać dla celów własnych lub osób trzecich danych opisanych w ust. 1 jak również wszelkich innych informacji lub danych przekazanych w związku lub w celu realizacji niniejszej umowy, chyba że stan tajemnicy wobec tych informacji lub danych ustał i są one znane publicznie lub ich ujawnienia zażąda uprawniony podmiot w przewidzianej prawem formie i treści, jednakże wówczas tylko w niezbędnym zakresie. Obowiązek zachowania poufności nie ma ograniczeń czasowych i nie wygasa po rozwiązaniu umowy. Obowiązek ten obejmuje zarówno informacje wynikające z niniejszej umowy jak również informacje uzyskane przez Wykonawcę lub pracowników Wykonawcy oraz osoby, którymi się posługuje w związku lub przy okazji wykonywania niniejszej umowy.

3. Wykonawca zapewnia, że przetwarzane dane osobowe będą wykorzystywane wyłącznie w celu realizacji umowy.

4. W przypadku naruszenia postanowień ust. 1-3 Strona, która dokonała naruszenia zobowiązana jest do naprawienia szkody jaką druga strona poniosła z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania na zasadach ogólnych.

2. Zamawiający: Gmina Chocień, woj. kujawsko-pomorskie

Ogłoszenie o zamówieniu na roboty budowlane zamieszczono w BZP, postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego poniżej wartości ustalonej na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy pzp prowadzone w trybie przetargu nieograniczonego

Przedmiotem zamówienia są roboty budowlane polegające na budowie ścieżek pieszo-rowerowych na terenie Gminy Chocień kody CPV: 45233140-2 Roboty drogowe, 45233120-6 Roboty w zakresie budowy dróg, 45233220-7 Roboty w zakresie nawierzchni dróg, 45233253-7 Roboty w zakresie nawierzchni dróg dla pieszych

Ogłoszenie o zamówieniu

Fragmenty ogłoszenia dotyczące zastrzeżenia zamówienia

SEKCJA II: PRZEDMIOT ZAMÓWIENIA

(...)

II.4) Krótki opis przedmiotu zamówienia

(...)

1. Przedmiotem zamówienia jest budowa ścieżek pieszo-rowerowych na terenie Gminy Chocień

(...)

8. Wymóg zatrudnienia na umowę o pracę 8.1. Zgodnie z art. 29 ust. 3a ustawy Pzp Zmawiający określa, iż roboty budowlane wskazane w ust. 1 przedmiotu zamówienia powinny być wykonane przez osoby zatrudnione przez wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę w rozumieniu ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2016 r. poz. 1666 z późn. zm.) 8.2. W trakcie realizacji zamówienia zamawiający uprawniony jest do wykonywania czynności kontrolnych wobec wykonawcy odnośnie spełniania przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności. Zamawiający uprawniony jest w szczególności do: a) żądania oświadczeń w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów i dokonywania ich oceny, b) żądania wyjaśnień w przypadku wątpliwości w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów, c) przeprowadzania kontroli na miejscu wykonywania świadczenia. 8.3. W trakcie realizacji zamówienia na każde wezwanie zamawiającego w wyznaczonym w tym wezwaniu terminie wykonawca przedłoży zamawiającemu wskazane poniżej dowody w celu potwierdzenia spełnienia wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności w trakcie realizacji zamówienia: • oświadczenie wykonawcy lub podwykonawcy o zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności, których dotyczy wezwanie zamawiającego. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności: dokładne określenie podmiotu składającego oświadczenie, datę złożenia oświadczenia, wskazanie, że objęte wezwaniem czynności wykonują osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę wraz ze wskazaniem liczby tych osób, imion i nazwisk tych osób, rodzaju umowy o pracę i wymiaru etatu oraz podpis osoby uprawnionej do złożenia oświadczenia w imieniu wykonawcy lub podwykonawcy; 8.4. Z tytułu niespełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności zamawiający przewiduje sankcję w postaci obowiązku zapłaty przez wykonawcę kary umownej w wysokości określonej w umowie w sprawie zamówienia publicznego. Niezłożenie przez wykonawcę w wyznaczonym przez zamawiającego terminie żądanych przez zamawiającego dowodów w celu potwierdzenia spełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę traktowane będzie jako niespełnienie przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności. 8.5. W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do przestrzegania prawa pracy przez wykonawcę lub podwykonawcę, zamawiający może zwrócić się o przeprowadzenie kontroli przez Państwową Inspekcję Pracy.

SIWZ (Specyfikacja istotnych warunków zamówienia), fragmenty

III. OPIS PRZEDMIOTU ZAMÓWIENIA

(...)

1. Przedmiotem zamówienia jest budowa ścieżek pieszo-rowerowych na terenie Gminy Chocień

(...)

8. Wymóg zatrudnienia na umowę o pracę

8.1. Zgodnie z art. 29 ust. 3a ustawy Pzp Zmawiający określa, iż roboty budowlane wskazane w ust. 1 przedmiotu zamówienia powinny być wykonane przez osoby zatrudnione przez

wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę w rozumieniu ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2016 poz. 1666 z późn. zm.)

8.2. W trakcie realizacji zamówienia zamawiający uprawniony jest do wykonywania czynności kontrolnych wobec wykonawcy odnośnie spełniania przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności. Zamawiający uprawniony jest w szczególności do:

- a) żądania oświadczeń w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów i dokonywania ich oceny,
- b) żądania wyjaśnień w przypadku wątpliwości w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów,
- c) przeprowadzania kontroli na miejscu wykonywania świadczenia.

8.3. W trakcie realizacji zamówienia na każde wezwanie zamawiającego w wyznaczonym w tym wezwaniu terminie wykonawca przedłoży zamawiającemu wskazane poniżej dowody w celu potwierdzenia spełnienia wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności w trakcie realizacji zamówienia:

- oświadczenie wykonawcy lub podwykonawcy o zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności, których dotyczy wezwanie zamawiającego. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności: dokładne określenie podmiotu składającego oświadczenie, datę złożenia oświadczenia, wskazanie, że objęte wezwaniem czynności wykonują osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę wraz ze wskazaniem liczby tych osób, imion i nazwisk tych osób, rodzaju umowy o pracę i wymiaru etatu oraz podpis osoby uprawnionej do złożenia oświadczenia w imieniu wykonawcy lub podwykonawcy;

8.4. Z tytułu niespełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności zamawiający przewiduje sankcję w postaci obowiązku zapłaty przez wykonawcę kary umownej w wysokości określonej w umowie w sprawie zamówienia publicznego. Niezłożenie przez wykonawcę w wyznaczonym przez zamawiającego terminie żądanych przez zamawiającego dowodów w celu potwierdzenia spełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę traktowane będzie jako niespełnienie przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności.

8.5. W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do przestrzegania prawa pracy przez wykonawcę lub podwykonawcę, zamawiający może zwrócić się o przeprowadzenie kontroli przez Państwową Inspekcję Pracy.

Wzór umowy, fragmenty

§ 16

1. Wykonawca zobowiązuje się do zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, przez cały okres realizacji zamówienia, wszystkich osób wykonujących czynności wymienione w rozdz. III SIWZ.

2. W trakcie realizacji zamówienia zamawiający uprawniony jest do wykonywania czynności kontrolnych wobec wykonawcy odnośnie spełniania przez wykonawcę lub podwykonawcę

wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności. Zamawiający uprawniony jest w szczególności do:

- d) żądania oświadczeń w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów i dokonywania ich oceny,
- e) żądania wyjaśnień w przypadku wątpliwości w zakresie potwierdzenia spełniania ww. wymogów,
- f) przeprowadzania kontroli na miejscu wykonywania świadczenia.

3. W trakcie realizacji zamówienia na każde wezwanie zamawiającego w wyznaczonym w tym wezwaniu terminie wykonawca przedłoży zamawiającemu wskazane poniżej dowody w celu potwierdzenia spełnienia wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę przez wykonawcę lub podwykonawcę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności w trakcie realizacji zamówienia:

- **oświadczenie wykonawcy lub podwykonawcy** o zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę osób wykonujących czynności, których dotyczy wezwanie zamawiającego. Oświadczenie to powinno zawierać w szczególności: dokładne określenie podmiotu składającego oświadczenie, datę złożenia oświadczenia, wskazanie, że objęte wezwaniem czynności wykonują osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę wraz ze wskazaniem liczby tych osób, imion i nazwisk tych osób, rodzaju umowy o pracę i wymiaru etatu oraz podpis osoby uprawnionej do złożenia oświadczenia w imieniu wykonawcy lub podwykonawcy;

4. Z tytułu niespełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności zamawiający przewiduje sankcję w postaci obowiązku zapłaty przez wykonawcę kary umownej. Niezłożenie przez wykonawcę w wyznaczonym przez zamawiającego terminie żądanych przez zamawiającego dowodów w celu potwierdzenia spełnienia przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę traktowane będzie jako niespełnienie przez wykonawcę lub podwykonawcę wymogu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę osób wykonujących wskazane w punkcie 1 czynności.

5. W przypadku uzasadnionych wątpliwości co do przestrzegania prawa pracy przez wykonawcę lub podwykonawcę, zamawiający może zwrócić się o przeprowadzenie kontroli przez Państwową Inspekcję Pracy.

6. W każdym przypadku niedopełnienia obowiązku, o którym mowa w ust. 1 wykonawca zobowiązany będzie do zapłaty kary w wysokości po 500,00 złotych za każdy dzień roboczy, w którym osoba niezatrudniona przez Wykonawcę lub podwykonawcę na podstawie umowy o pracę wykonywała czynności wymienione w rozdz. III SIWZ.

7. Wykonawca zobowiązany jest do wprowadzenia w umowach z podwykonawcami stosownych zapisów, zobowiązujących do zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, przez cały okres realizacji zamówienia, wszystkich osób wykonujących czynności wymienione w rozdz. III SIWZ oraz umożliwiających Zamawiającemu przeprowadzenie kontroli realizacji tego obowiązku.

**Załącznik do Zarządzenia Nr .....
Prezydenta/Burmistrza/Wójta
z dnia ..... r.**

Zasady udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych

Rozdział I Przepisy ogólne

§ 1 Ilekroć w niniejszym dokumencie jest mowa o:

- 1) ustawie pzp – należy przez to rozumieć ustawę z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 201 r., poz. 1579 z późn. zm.) – zwana dalej ustawą pzp.
- 2) zamówieniach publicznych – należy przez to rozumieć zamówienia publiczne poniżej równowartości kwoty 30 000 euro, powyżej 30 000 euro, jak i zamówienia na usługi społeczne i inne szczególne usługi, o których mowa w art. 138g ustawy pzp.
- 3) klauzulach społecznych – należy przez to rozumieć dodatkowe wymogi względem wykonawców wynikające z art. 22 ust. 2, art. 29 ust. 4, art. 29 ust. 3a, art. 29 ust. 5 i 6, art. 30 ust. 8 i 9, art. 91 ust. 2 pkt 2 (aspekty społeczne w kryteriach oceny ofert) ustawy pzp.
- 4) kierownikowi – należy przez to rozumieć kierownika komórki organizacyjnej Urzędu Miasta/Gminy ....., kierownika jednostki organizacyjnej Miasta/Gminy ....., tj. osobę kierującą pracami komórki organizacyjnej Urzędu Miasta/Gminy ....., jednostki organizacyjnej Miasta/Gminy .....²⁰.

§ 2. 1. Wprowadza się obowiązek stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego w następujących kategoriach zamówień²¹:

- 1) usługi gastronomiczne i cateringowe,
- 2) usługi opiekuńcze,
- 3) usługi związane z utrzymaniem czystości i sprzątaniem wewnątrz,
- 4) usługi ochrony osób i mienia,
- 5) utrzymywanie terenów zieleni,
- 6) roboty budowlane.

---

²⁰ Należy określić, który z Wydziałów Urzędu Miasta/Gminy będzie zajmował się wskazywaniem określonej klauzuli społecznej – np. Wydział Zamówień Publicznych w porozumieniu z Wydziałem merytorycznym lub wydziałem zajmującym się pomocą społeczną, integracją osób defaworyzowanych, projektami społecznymi, wdrażaniem klauzul społecznych.

²¹ Należy przeprowadzić rozeznanie, jakie podmioty ekonomii społecznej działają na terenie danego Miasta/Gminy/innego obszaru i jakim zakresem działalności się zajmują. Uzyskane dane należy przeanalizować i wpisać w §2 ust. 1 zarządzenia określone obszary działalności.

2. Wprowadza się zalecenie stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego w innych kategoriach niż wymienione w ust. 1.

Rozdział II

Zasady postępowania w zakresie stosowania klauzul społecznych w procedurze zamówień publicznych

- § 3. 1.** Przed wszczęciem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego należy uwzględnić możliwość zastosowania klauzul społecznych. W pierwszej kolejności należy ustalić, czy dane zamówienie należy do jednej z kategorii wymienionych w § 2 ust. 1 zarządzenia.
2. Jeśli przedmiot zamówienia należy do jednej z kategorii wymienionych w § 2 ust. 1, należy zastosować klauzulę społeczną. W gestii kierownika Wydziału Zamówień Publicznych/Wydziału Spraw Społecznych²² pozostaje decyzja wyboru klauzuli społecznej o której mowa w §1 pkt 3 zarządzenia.
3. Jeśli przedmiot zamówienia należy do jednej z kategorii wymienionych w § 2 ust. 1, a kierownik uzna, że ze względu na specyfikę zamówienia zastosowanie klauzuli społecznej nie jest możliwe, kierownik jest zobowiązany przed wszczęciem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przesłać uzasadnienie odstąpienia od zastosowania klauzul społecznych do Wydziału .....²³, na adres e-mail: ..... Wzór uzasadnienia stanowi Załącznik nr 1 do Zasad udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych.
4. Przesłanie uzasadnienia, o którym mowa w ust. 3, jest wystarczające do wszczęcia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego bez zastosowania klauzuli społecznej.
5. Uzasadnienie, o którym mowa w ust. 3, jest zbierane w celach monitorowania poziomu wdrażania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych Miasta/Gminy .....

Rozdział III

Procedura udzielania zamówień z zastosowaniem klauzul społecznych

- § 4. 1.** Wskazane do zastosowania klauzule społeczne powinny być związane z przedmiotem zamówienia. W przypadku zastosowania klauzuli z art. 29 ust. 4 ustawy Pzp, do kierownika należy decyzja dotycząca liczby oraz kategorii osób, które wykonawca będzie zobowiązany zatrudnić do realizacji zamówienia, a także wymiaru etatu, na jaki dana osoba ma zostać zatrudniona. Jeżeli zamówienie udzielane jest w częściach, to klauzule społeczne mogą odnosić się jedynie do tej części, w której jest to właściwe.
2. W celu zastosowania klauzul społecznych należy zawrzeć w dokumentacji postępowania odpowiednie wymagania względem wykonawców.

---

²² Jak w przypisie 20 – należy ustalić wydział odpowiedzialny za dobór odpowiedniej klauzuli do danego zamówienia publicznego

²³ Wydziału zajmującego się pomocą społeczną, integracją osób defaworyzowanych, projektami społecznymi, wdrażaniem klauzul społecznych.

Rozdział IV

Monitoring i rejestr zamówień z zastosowaniem klauzul społecznych

§ 5. 1. Stosowanie klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego prowadzonych przez podmioty wymienione w §2 zarządzenia będzie monitorowane przez Wydział.....²⁴

2. Monitoring prowadzony jest w celu nadzorowania stosowania klauzul społecznych w zamówieniach publicznych Miasta/Gminy ..... Analiza zebranych danych umożliwi ewentualne zmiany procedury stosowania klauzul społecznych w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego w Urzędzie Miasta/Gminy ..... i wybranych jednostkach organizacyjnych Miasta/Gminy .....

3. Informacje nt. postępowań o udzielenie zamówienia publicznego z zastosowaniem klauzul społecznych zakończonych podpisaniem umowy, realizowanych przez wydziały Urzędu Miasta/Gminy ....., oraz jednostki organizacyjne Miasta/Gminy ....., o których mowa w § 2 zarządzenia, będą zbierane w ramach Centralnego Rejestru Umów.

4. Wprowadzanie informacji, o których mowa w ust. 3 przez wydziały Urzędu Miasta/Gminy ..... oraz jednostki organizacyjne Miasta/Gminy ....., o których mowa w § 2 zarządzenia do Centralnego Rejestru Umów jest obligatoryjne.

5. Naczelnicy/Kierownicy wydziałów Urzędu Miasta/Gminy ....., oraz dyrektorzy jednostek organizacyjnych Miasta/Gminy ....., o których mowa w § 2 zarządzenia zobowiązani są do przesyłania raz na kwartał do Biura/Wydziału²⁵ zestawienia dotyczącego postępowań o udzielenie zamówienia publicznego zawierających klauzulę społeczną, w ramach których nie udzielono zamówienia. Zestawienie składane jest zgodnie ze wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do Zasad udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych. Zestawienie składane jest do 15 dnia miesiąca następującego po kwartale, którego dotyczy. Zestawienie obejmuje wszystkie postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

---

²⁴ Wydział zajmujący się pomocą społeczną, integracją osób defaworyzowanych, projektami społecznymi, wdrażaniem klauzul społecznych.

²⁵ Wydział zajmujący się zajmującym się pomocą społeczną, integracją osób defaworyzowanych, projektami społecznymi, wdrażaniem klauzul społecznych.

Załącznik nr 1 do „Zasad udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych”

Miejscowość, ... r.

Uzasadnienie odstąpienia od stosowania klauzul społecznych w zamówieniu publicznym

- 1) Zamawiający: .....
- 2) Znak sprawy nadany przez Zamawiającego: .....
- 3) Przedmiot zamówienia: .....
- 4) Szacowana wartość zamówienia netto: .....
- 5) Termin wykonania zamówienia: .....
- 6) Szczegółowe uzasadnienie odstąpienia od zastosowania klauzul społecznych w powyższym zamówieniu publicznym:
.....
.....
.....
.....
.....

Załącznik nr 2 do „Zasad udzielania zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych”

Miejscowość, ... r.

Zestawienie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, zawierających klauzulę społeczną, w ramach których nie udzielono zamówienia

Nazwa komórki organizacyjnej Urzędu Miasta/Gminy/, jednostki organizacyjnej Miasta/Gminy .....

Okres za jaki składane jest zestawienie .....

Lp.	Przedmiot zamówienia	Szacowana wartość przedmiotu zamówienia (netto)	Rodzaj zastosowanej klauzuli	Kategoria i liczba osób wymaganych do zatrudnienia przy realizacji zamówienia (dotyczy klauzuli z art. 29 ust. 4 ustawy pzp)	Tryb postępowania o udzielenie zamówienia publicznego	Powód nieudzielenia zamówienia (np. brak ofert, zbyt wysoka cena, inne)

Przykłady i wzory zawarte w podręczniku

Przykłady przedstawione w niniejszym Podręczniku zostały sformułowane w celu wskazania na możliwe praktyczne sposoby zastosowania aspektów społecznych. Korzystanie z przedstawionych możliwości w konkretnych postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego wymaga dostosowania do specyfiki danego przedmiotu zamówienia.

Załącznik nr 2

Załącznik nr XIV do dyrektywy 2014/24/UE (klasycznej) – usługi, o których mowa w art. 74 dyrektywy – zamówienia społeczne i inne szczególne usługi

Kod CPV	Opis
75200000-8; 75231200-6; 75231240-8; 79611000-0; 79622000-0 Usługi w zakresie pozyskiwania pracowników świadczących pomoc domową]; 79624000-4 [Usługi w zakresie pozyskiwania personelu pielęgniarskiego] i 79625000-1 [Usługi w zakresie pozyskiwania personelu medycznego] od 85000000-9 do 85323000-9; 98133100-5, 98133000-4; 98200000-5, 98500000-8 [Zatrudnianie pracowników do prowadzenia gospodarstwa domowego] i 98513000-2 do 98514000-9 [Usługi siły roboczej dla gospodarstw domowych, usługi personelu agencji dla gospodarstw domowych, usługi urzędnicze dla gospodarstw domowych, usługi pracowników tymczasowych dla gospodarstw domowych, usługi pracowników pomagających w prowadzeniu gospodarstwa domowego, usługi w gospodarstwie domowym]	Usługi zdrowotne, społeczne i pokrewne
85321000-5 i 85322000-2, 75000000-6 [Usługi administracji publicznej, obrony i zabezpieczenia socjalnego], 75121000-0, 75122000-7, 75124000-1; od 79995000-5 do 79995200-7; od 80000000-4 Usługi edukacyjne i szkoleniowe do 80660000-8; od 92000000-1 do 92700000-8 79950000-8 [Usługi w zakresie organizowania wystaw, targów i kongresów], 79951000-5 [Usługi w zakresie organizowania seminariów], 79952000-2 [Usługi w zakresie organizacji imprez], 79952100-3 [Usługi w zakresie organizacji imprez kulturalnych], 79953000-9 [Usługi w zakresie organizacji festiwali], 79954000-6 [Usługi w zakresie organizacji przyjęć], 79955000-3 [Usługi w zakresie organizacji pokazów mody], 79956000-0 [Usługi w zakresie organizacji targów i wystaw]	Usługi administracyjne w zakresie edukacji, opieki zdrowotnej i kultury
75300000-9	Usługi w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia społecznego ⁽¹⁾
75310000-2, 75311000-9, 75312000-6, 75313000-3, 75313100-4, 75314000-0, 75320000-5, 75330000-8, 75340000-1	Świadczenia społeczne
98000000-3; 98120000-0; 98132000-7; 98133110-8 i 98130000-3	Inne usługi komunalne, socjalne i osobiste, w tym usługi świadczone przez związki zawodowe, organizacje polityczne, stowarzyszenia młodzieżowe i inne organizacje członkowskie
98131000-0	Usługi religijne
55100000-1 do 55410000-7; 55521000-8 do 55521200-0 [55521000-8 Usługi w zakresie dostarczania posiłków do prywatnych gospodarstw domowych, 55521100-9 Usługi rozwożenia posiłków, 55521200-0 Usługi	Usługi hotelowe i restauracyjne

dowożenia posiłków] 55520000-1 Usługi dostarczania posiłków, 55522000-5 Usługi dostarczania posiłków do przedsiębiorstw transportowych, 55523000-2 Usługi zaprowiantowania innych przedsiębiorstw lub instytucji, 55524000-9 Usługi dostarczania posiłków do szkół, 55510000-8 Usługi bufetowe, 55511000-5 Usługi bufetowe oraz usługi kawiarniane dla ograniczonej grupy klientów, 55512000-2 Usługi prowadzenia bufetów, 55523100-3 Usługi w zakresie posiłków szkolnych	
79100000-5 do 79140000-7; 75231100-5	Usługi prawne, niewyłączone na mocy art. 10 lit. d)
75100000-7 do 75120000-3; 75123000-4; 75125000-8 do 75131000-3	Inne usługi administracyjne i rządowe
75200000-8 do 75231000-4	Świadczenie usług na rzecz społeczności
75231210-9 do 75231230-5; 75240000-0 do 75252000-7; 794300000-7; 98113100-9	Usługi w zakresie więziennictwa, bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa, o ile nie są wyłączone na mocy art. 10 lit. h)
79700000-1 do 79721000-4 [Usługi detektywistyczne i ochroniarskie, usługi ochroniarskie, usługi nadzoru przy użyciu alarmu, usługi strażnicze, usługi w zakresie nadzoru, usługi systemu namierzania, usługi w zakresie poszukiwania osób ukrywających się, usługi patrolowe, usługi w zakresie wydawania znaczków identyfikacyjnych, usługi detektywistyczne i usługi agencji detektywistycznych] 79722000-1 [Usługi grafologiczne], 79723000-8 [Usługi analizy odpadów]	Usługi detektywistyczne i ochroniarskie
98900000-2 [Usługi świadczone przez zagraniczne organizacje i organy] i 98910000-5 [Usługi specjalne dla międzynarodowych organizacji i organów]	Usługi międzynarodowe
64000000-6 [Usługi pocztowe i telekomunikacyjne], 64100000-7 [Usługi pocztowe i kurierskie], 64110000-0 [Usługi pocztowe], 64111000-7 [Usługi pocztowe dotyczące gazet i czasopism], 64112000-4 [Usługi pocztowe dotyczące listów], 64113000-1 [Usługi pocztowe dotyczące paczek], 64114000-8 [Usługi okienka pocztowego], 64115000-5 [Wynajem skrzynek pocztowych], 64116000-2 [Usługi poste-restante], 64122000-7 [Wewnętrzne biurowe usługi pocztowe i kurierskie]	Usługi pocztowe
50116510-9 [Usługi w zakresie formowania opon], 71550000-8 [Usługi kowalskie]	Usługi różne
⁽¹⁾ Usługi te nie są objęte zakresem niniejszej dyrektywy, jeżeli zorganizowane są jako usługi o charakterze nieekonomicznym świadczone w interesie ogólnym. Państwa członkowskie mogą organizować świadczenie obowiązkowych usług społecznych lub innych usług jako usług świadczonych w interesie ogólnym lub jako usług o charakterze nieekonomicznym świadczonych w interesie ogólnym.	

Załącznik nr 3

Załącznik nr XVII do dyrektywy 2014/25/UE (sektorowej) – usługi, o których mowa w art. 91 – usługi społeczne i inne szczególne usługi

Kod CPV	Opis
75200000-8; 75231200-6; 75231240-8; 79611000-0; 79622000-0 [Usługi w zakresie pozyskiwania pracowników świadczących pomoc domową]; 79624000-4 [Usługi w zakresie pozyskiwania personelu pielęgniarstwa]; oraz 79625000-1 [Usługi w zakresie pozyskiwania personelu medycznego] od 85000000-9 do 85323000-9; 98133100-5, 98133000-4; 98200000-5 oraz 98500000-8 [Zatrudnianie pracowników do prowadzenia gospodarstwa domowego] oraz 98513000-2 do 98514000-9 [Usługi siły roboczej dla gospodarstw domowych; Usługi personelu agencji dla gospodarstw domowych; Usługi urzędnicze dla gospodarstw domowych; Usługi pracowników tymczasowych dla gospodarstw domowych; Usługi pracowników pomagających w prowadzeniu gospodarstwa domowego; oraz Usługi w gospodarstwie domowym]	Usługi zdrowotne, społeczne i pokrewne
85321000-5 oraz 85322000-2, 75000000-6 [Usługi administracji publicznej, obrony i zabezpieczenia socjalnego], 75121000-0, 75122000-7, 75124000-1; od 79950000-5 do 79952000-7; od 80000000-4 Usługi edukacyjne i szkoleniowe do 80660000-8; od 92000000-1 do 92700000-8 79950000-8 [Usługi w zakresie organizowania wystaw, targów i kongresów], 79951000-5 [Usługi w zakresie organizowania seminariów], 79952000-2 [Usługi w zakresie organizacji imprez], 79952100-3 [Usługi w zakresie organizacji imprez kulturalnych], 79953000-9 [Usługi w zakresie organizacji festiwali], 79954000-6 [Usługi w zakresie organizacji przyjęć], 79955000-3 [Usługi w zakresie organizacji pokazów mody], 79956000-0 [Usługi w zakresie organizacji targów i wystaw]	Administracyjne usługi społeczne, edukacyjne, zdrowotnej i usługi kulturalne
75300000-9	Usługi w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia społecznego ⁽¹⁾
75310000-2, 75311000-9, 75312000-6, 75313000-3, 75313100-4, 75314000-0, 75320000-5, 75330000-8, 75340000-1	Świadczenia społeczne
98000000-3, 98120000-0; 98132000-7; 98133110-8 oraz 98130000-3	Inne usługi komunalne, socjalne i osobiste, w tym usługi świadczone przez związki zawodowe, organizacje polityczne, stowarzyszenia młodzieżowe i inne usługi świadczone przez organizacje członkowskie
98131000-0	Usługi religijne
55100000-1 do 55410000-7; 55521000-8 do 55521200-0 [55521000-8 Usługi w zakresie dostarczania posiłków do prywatnych gospodarstw]	Usługi hotelowe i restauracyjne

domowych, 55521100-9 Usługi rozwożenia posiłków, 55521200-0 Usługi dowożenia posiłków] 55510000-8 [Usługi bufetowe], 55511000-5 [Usługi bufetowe oraz usługi kawiarniane dla ograniczonej grupy klientów], 55512000-2 [Usługi prowadzenia bufetów], 55523100-3 [Usługi w zakresie posiłków szkolnych], 55520000-1 [Usługi dostarczania posiłków], 55522000-5 [Usługi dostarczania posiłków do przedsiębiorstw transportowych], 55523000-2 [Usługi zaprowiantowania innych przedsiębiorstw lub instytucji], 55524000-9 [Usługi dostarczania posiłków do szkół]	
79100000-5 do 79140000-7; 75231100-5	Usługi prawnicze, o ile nie są wyłączone na mocy art. 21 lit. c)
75100000-7 do 75120000-3; 75123000-4; 75125000-8 do 75131000-3	Inne usługi administracji publicznej i dla władz publicznych
75200000-8 do 75231000-4	Świadczenie usług na rzecz wspólnoty
75231210-9 do 75231230-5; 75240000-0 do 75252000-7; 794300000-7; 98113100-9	Usługi w zakresie więziennictwa, bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa, o ile nie są wyłączone na mocy art. 21 lit. h)
79700000-1 do 79721000-4 [Usługi detektywistyczne i ochroniarskie; Usługi ochroniarskie; Usługi nadzoru przy użyciu alarmu; Usługi strażnicze; Usługi w zakresie nadzoru; Usługi systemu namierzania; Usługi w zakresie poszukiwania osób ukrywających się; Usługi patrolowe; Usługi w zakresie wydawania znaczków identyfikacyjnych; Usługi detektywistyczne; oraz Usługi agencji detektywistycznych] 79722000-1 [Usługi grafologiczne], 79723000-8 [Usługi analizy odpadów]	Usługi detektywistyczne i ochroniarskie
98900000-2 [Usługi świadczone przez zagraniczne organizacje i organy] oraz 98910000-5 [Usługi specjalne dla międzynarodowych organizacji i organów]	Usługi międzynarodowe
64000000-6 [Usługi pocztowe i telekomunikacyjne], 64100000-7 [Usługi pocztowe i kurierskie], 64110000-0 [Usługi pocztowe], 64111000-7 [Usługi pocztowe dotyczące gazet i czasopism], 64112000-4 [Usługi pocztowe dotyczące listów], 64113000-1 [Usługi pocztowe dotyczące paczek], 64114000-8 [Usługi okienka pocztowego], 64115000-5 [Wynajem skrzynek pocztowych], 64116000-2 [Usługi poste-restante], 64122000-7 [Wewnętrzne biurowe usługi pocztowe i kurierskie]	Usługi pocztowe
50116510-9 [Usługi w zakresie formowania opon], 71550000-8 [Usługi kowalskie]	Usługi różne
(1) Usługi te nie są objęte zakresem niniejszej dyrektywy, jeżeli zorganizowane są jako usługi o charakterze nieekonomicznym świadczone w interesie ogólnym. Państwa członkowskie mogą organizować świadczenie obowiązkowych usług społecznych lub innych usług jako usług świadczonych w interesie ogólnym lub jako usług o charakterze nieekonomicznym świadczonych w interesie ogólnym.	

Przydatne strony internetowe:

- Urząd Zamówień Publicznych, zamówienia społeczne: www.uzp.gov.pl/baza-wiedzy/zrownowazone-zamowienia-publiczne/spoleczne-zamowienia
- Urząd Zamówień Publicznych: www.uzp.gov.pl
- Portal dotyczący ekonomii społecznej: www.ekonomiaspoleczna.pl
- Strona poświęcona klauzulom społecznym: www.klauzulespoleczne.pl
- Katalog podmiotów ekonomii społecznej w województwie lubuskim: es.lubuskie.pl/pl/Podmioty-ES
- Strona Regionalnego Ośrodka Pomocy społecznej w Zielonej Górze: www.polityka-spoleczna.lubuskie.pl/pl
- Portal zajmujący się tematyką społeczeństwa obywatelskiego: www.ngo.pl

Główne obszary działalności, którą zajmują się podmioty ekonomii społecznej województwa lubuskiego²⁶:

- usługi opiekuńcze,
- usługi sprzątania, utrzymania czystości,
- usługi utrzymania zieleni,
- usługi gastronomiczne, cateringowe,
- prace gospodarczo-porządkowe,
- usługi remontowo – budowlane, wykończeniowe,
- usługi poligraficzne, drukowania,
- usługi rachunkowo – księgowe, doradztwo podatkowe,
- odwierty geotermalne,
- produkcja mebli,
- organizacja imprez, eventów,
- opieka nad zwierzętami
- turystyka,
- usługi ochrony osób i mienia,
- produkcja odzieży,
- produkcja żywności,
- opieka nad grobami, sprzedaż i montaż nagrobków.

Więcej danych na temat podmiotów ekonomii społecznej można uzyskać na stronie internetowej <http://es.lubuskie.pl/pl/Podmioty-ES>

---

²⁶ Na podstawie danych Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zielonej Górze.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Zielonej Górze
Al. Niepodległości 36
65-042 Zielona Góra

www.rops.lubuskie.pl
www.es.lubuskie.pl

NAKŁAD 300 SZTUK
EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Publikacja jest współfinansowana ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 z zakresu Osi Priorytetowej 7 Równowaga społeczna, Działania: 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej, Poddziałania: 7.6.2 Koordynacja ekonomii społecznej - ROPS, w ramach projektu pt. „Efekt Synergii – koordynacja lubuskiej ekonomii społecznej”.